

136. Perjantaina 8 päivänä joulukuuta 1989

kello 15.30

Siv.

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset laeiksi maatilatalouden tuloverolain muuttamisesta sekä tappiontasauksesta tuloverotuksessa annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta 4484

Hallituksen esitys n:o 113
Toivomusaloitteet n:ot 42, 64, 65, 78 ja 79

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 77

Suuren valiokunnan mietintö n:o 200

Ensimmäinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi Lapin korkeakoulusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta 4486

Hallituksen esitys n:o 165
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 22

3) Ehdotus laiksi vuodelta 1990 suoritettavasta korotuksesta vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksuun ja työnantajan sairausvakuutusmaksuun 4511

Hallituksen esitys n:o 236
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 43

4) Ehdotukset laeiksi ennakko-perintälain 10 §:n väliaikaisesta muuttamisesta sekä työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 5 §:n väliaikaisesta muuttamisesta 4512

Hallituksen esitys n:o 228
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 86

Siv. 5) Ehdotus laiksi työturvallisuuslain 1 §:n muuttamisesta 4512

Hallituksen esitys n:o 220
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 41

6) Ehdotus laiksi kirjanpitolain muuttamisesta 4513

Hallituksen esitys n:o 190
Lakivaliokunnan mietintö n:o 15

Esitellään:

7) Hallituksen esitys n:o 233 laiksi urheiluopistojen valtionavusta annetun lain 2 a §:n muuttamisesta ”

8) Hallituksen kertomus valtiovarainhoidosta ja tilasta vuonna 1988 (K n:o 14) ”

Pöydällepanoa varten esitellään:

9) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 89 hallituksen esityksestä laiksi Suomen Vientiluotto Oy:n korkotuesta ja valuuttakurssitappioiden korvaamisesta (HE n:o 235) ”

10) Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 15 hallituksen esityksestä laiksi pääkaupunkiseudun rakennusmaamaksusta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Siv.

sekä lakialoitteesta laiksi pääkaupunki-seudun rakennusmaamaksusta annetun lain muuttamisesta (HE n:o 181 ja LA n:o 105) 4513

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Hetemäki-Olander.

Nimenhuudon asemesta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laeiksi maatilatalouden tuloverolain muuttamisesta sekä tappiontasauksesta tuloverotuksessa annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 113
Toivomusaloitteet n:ot 42, 64, 65, 78 ja 79
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 77
Suuren valiokunnan mietintö n:o 200

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista.

Koska toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset koskevat lisättyä veroa, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotusten valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan katsottava tulleen hyväksytyiksi, jos niitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotukset on katsottava rauenneiksi ja asia on palautettava valtiovarainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädettyssä tarkoituksessa.

Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että lakiehdotukset hylättäisiin.

Ed. E. Aho: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Pekkarisen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Pekkarinen ed. E. Ahon kannattamana ehdottanut, että lakiehdotukset hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että kummastakin laista äänestään erikseen.

Ensimmäinen varapuhemies: Lakiehdotuksista voitaneen äänestää erikseen.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ensimmäisestä lakiehdotuksesta.

Joka hyväksyy ensimmäisen lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; joka ei sitä hyväksy, äänestää "ei". Jos vähintään 2/3 annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on rauennut.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ahde, Ahonen, Aittoniemi, Ajo, Ala-Harja, Antvuori, Backman, Björklund, Bärlund, Dromberg, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Halonen, Hietala, Hilpelä, Hokkanen, Holvitie, Håkämies, Hämäläinen, Ikka-la, Jaakonsaari, Jansson, Joenpalo, Jurva, Järvenpää, Järvisalo-Kanerva, Jääskeläinen, Kalliomäki, Karkinen, Kautto, Kekkonen, Kettunen, Knuuttila, Kohijoki, Kärhä, Lah-ti-Nuuttila, Laitinen, Lamminen, Lapiolahti, Laurila, Lax, Liikanen, Lindroos, Linnain-maa, Louvo, Luttinen, Malm, Melin, Metsä-mäki, Miettinen, Myller, Mäki-Hakola, Mönkäre, Mörttinen, Niinistö, Nyman, Olli-la, Paakkinen, Paloheimo, Perho, Pietikäi-nen, Pohjola, Puisto, Pulliainen, Pystynen, Rantanen, Rauramo, Rehn, Rinne, J. Roos, T. Roos, Rusanen, Saarinen, Saastamoinen,

Sasi, Savela, Savolainen, Siitonen, Skinnari, Soininvaara, Särkijärvi, Taina, Tiuri, Tykkyläinen, Uosukainen, Valli, Valo, Varpasuo, Vastamäki, Wasz-Höckert, Viinanen, Vuoristo, Vähänäkki ja Zyskowitz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

E. Aho, R. Aho, Almgren, Andersson, Anttila, Apukka, Hautala, Heikkinen, Helle, Huuhtanen, Ikonen, Isohookana-Asunmaa, Jokinen, Jokiniemi, Juhantalo, Jäätteenmäki, Kankaanniemi, Kempainen, Kietäväinen, Koistinen, Kokko, Laaksonen, P. Lahtinen, Lehtosaari, U. Leppänen, Löyttyjärvi, Maijala, Mattila, Moilanen, Nieminen, Pekkari-
nen, Pesälä, Pokka, Puska, Renko, Saapun-
ki, Saari, Sarapää, Seppänen, Sillanpää, Siu-
ruainen, Stenius-Kaukonen, Säilynoja, Ten-
hiälä, Tennilä, Tähkämaa, Uitto, Wahl-
ström, Vihriälä, Virolainen, Väistö, Väyry-
nen ja Väänänen.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edus-
tajat:

Alaranta, Alho, Astala, Björkstrand, Don-
ner, Elo, Fred, Hetemäki-Olander, Hurskai-
nen-Leppänen, Jouppila, Joutsensaari, Ka-
nerva, Kasurinen, Kauppinen, Korkia-Aho,
Kuuskoski-Vikatmaa, Kääriäinen, M. Lahti-
nen, Laine, P. Leppänen, Louekoski, Mäke-
lä, Mäkipää, Männistö, Nordman, Nyby,
Paasilinna, Paasio, Paavilainen, Pelttari, Pe-
sola, Pohjanoksa, Puhakka, Puolanne, Raja-
mäki, Ranta, Renlund, Riihijärvi, Ryynänen,
Röntynen, Salolainen, Suominen, Taxell, Tu-
runen, Törnqvist, Urpilainen, Westerlund,
Viljanen, Vistbacka ja Vähäkangas.

Ensimmäinen varapuhemies: Ää-
nestyksessä on annettu 96 jaa- ja 53 ei-ääntä;
poissa 50. (Koneään. 15)

Ensimmäinen lakiehdotus on rauennut.

Äänestys toisesta lakiehdotuksesta.

Joka hyväksyy toisen lakiehdotuksen, ää-
nestää ”jaa”; joka ei sitä hyväksy, äänestää
”ei”. Jos vähintään 2/3 annetuista äänistä on
jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta
muuten se on rauennut.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ahde, R. Aho, Ahonen, Aitto-
niemi, Ajo, Ala-Harja, Andersson, Antvuori,
Apukka, Backman, Björklund, Bärlund,
Dromberg, Gustafsson, Haavisto, Hacklin,
Halonen, Helle, Hietala, Hilpelä, Hokkanen,
Holvitie, Häkämies, Hämäläinen, Ikkala,
Jaakonsaari, Jansson, Joenpalo, Jokinen,
Jurva, Järvenpää, Järvisalo-Kanerva, Jääske-
läinen, Kalliomäki, Karkinen, Kautto, Kek-
konen, Kempainen, Kettunen, Knuuttila,
Kohijoki, Kärhä, Laaksonen, Lahti-Nuutti-
la, P. Lahtinen, Laitinen, Lamminen, Lapiolahti,
Laurila, Lax, Liikanen, Lindroos, Lin-
nainmaa, Louvo, Luttinen, Löyttyjärvi,
Malm, Melin, Metsämäki, Miettinen, Myller,
Mäki-Hakola, Mönkäre, Mörttinen, Niinis-
tö, Nyman, Ollila, Paakkinen, Paloheimo,
Perho, Pietikäinen, Pohjola, Puisto, Pulliai-
nen, Pystynen, Rantanen, Rauramo, Rehn,
Rinne, J. Roos, T. Roos, Rusanen, Saarinen,
Saastamoinen, Sasi, Savela, Savolainen, Sep-
pänen, Siitonen, Skinnari, Soininvaara, Ste-
nius-Kaukonen, Säilynoja, Särkijärvi, Taina,
Tennilä, Tiuri, Tykkyläinen, Uitto, Uosukai-
nen, Wahlström, Valli, Valo, Varpasuo, Vas-
tamäki, Wasz-Höckert, Viinanen, Vuoristo,
Vähänäkki ja Zyskowitz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

E. Aho, Almgren, Anttila, Hautala, Heik-
kinen, Huuhtanen, Ikonen, Isohookana-
Asunmaa, Jokiniemi, Juhantalo, Jäätteenmä-
ki, Kankaanniemi, Kietäväinen, Koistinen,
Kokko, Lehtosaari, U. Leppänen, Maijala,
Mattila, Moilanen, Nieminen, Pekkari-
nen, Pesälä, Pokka, Puska, Renko, Saapun-
ki, Saari, Sarapää, Sillanpää, Siuruainen, Ten-
hiälä, Tähkämaa, Vihriälä, Virolainen, Väis-
tö, Väyrynen ja Väänänen.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edus-
tajat:

Alaranta, Alho, Astala, Björkstrand, Don-
ner, Elo, Fred, Hetemäki-Olander, Hurskai-
nen-Leppänen, Jouppila, Joutsensaari, Ka-
nerva, Kasurinen, Kauppinen, Korkia-Aho,
Kuuskoski-Vikatmaa, Kääriäinen, M. Lahti-
nen, Laine, P. Leppänen, Louekoski, Mäke-
lä, Mäkipää, Männistö, Nordman, Nyby,
Paasilinna, Paasio, Paavilainen, Pelttari, Pe-

sola, Pohjanoksa, Puhakka, Puolanne, Rajamäki, Ranta, Renlund, Riihijärvi, Ryyänen, Röntynen, Salolainen, Suominen, Taxell, Turunen, Törnqvist, Urpilainen, Westerlund, Viljanen, Vistbacka ja Vähäkangas.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 111 jaa- ja 38 eiaäntä; poissa 50. (Koneään. 16)

Eduskunta on hyväksynyt toisen lakiehdotuksen.

Toisen lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on toisen lakiehdotuksen osalta loppuun käsitelty.

Ensimmäinen varapuhemies: Asia palautetaan rauenneen ensimmäisen lakiehdotuksen osalta valtiovarainvaliokunnata.

Toivomusaloitteista päätetään, kun ensimmäisestä lakiehdotuksesta on tehty lopullinen päätös asian palattua valtiovarainvaliokunnasta.

2) Ehdotus laiksi Lapin korkeakoulusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 165

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 22

Ensimmäinen varapuhemies: Käsitteilyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 22.

Keskustelu:

Ed. Pystynen: Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva esitys Lapin korkeakoulusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta näyttää vähäpätöiseltä ja ongelmattomalta. Siinä on muutettavaan korkeakoulun tehtäväänsä nökseen lisätty vain yksi pilkku ja yksi sana. Tuo sana on "taide", tosin genetiivimuodossa. Kuitenkin esitys on viipynyt valiokunnakäsittelyssä yli kaksi kuukautta. Lopulta

sivistysvaliokunnan mietintö on kuitenkin yksimielinen ja päättyy hallituksen esityksen hyväksymiseen.

Mistä siis on ollut kysymys? Pääasiassa kysymys on siitä, että hallituksen esitys ei anna riittävästi tietoa, jotta valiokunta olisi tullut vakuuttuneeksi esityksen tarkoituksena olevan hankkeen järkevyydestä ja hyväksytävyydestä. Kysymys ei siis ole yleispoliittinen, se on pääasiassa korkeakoulupoliittinen. Siihen tosin kytkeytyy kohtalainen aluepoliittinen rasite. Mainittu pääasia tekee ongelmasta merkittävän eduskunnan päätöksentekoprosessin kannalta. Kysymys on siis siitä, kuinka paljon ja miten hyvin ministeriön on eduskunnalle perusteltava esittelemänsä hankke, jonka toteuttamista varten lakiesitys on tarpeen.

Valtioneuvosto on antanut viimeksi 1980 erinomaisen hyvät ohjeet hallituksen esityksen laatimisesta. Nyt puheena oleva lakiesitys ei täytä noissa ohjeissa edellytetyjä vaatimuksia. Nykyinen sivistysvaliokunta on aikaisemminkin esittänyt ministeriön edustajille valittelunsa siitä, että valiokunnan käsiteltäväksi tulevista esityksistä on runsaasti puutteellisuksia. Huonoa lain valmistelua esiintyy liian paljon, ei ainoastaan sivistysvaliokunnalle tulevan lainsäädännön alueella, vaan vastaavanalaisia valituksia on esitetty myös muiden valiokuntien taholta. Oikeastaan tällaista ei saisi esiintyä lainkaan.

Mitä lakiesityksen perusteluiksi olisi sitten toivottu? Aika paljonkin. Nyt esityksen perusteluosassa ei ole oikeastaan mitään perusteluja. On vain kuvaus siitä, mitä on tarkoitus tehdä. Tarkoitus on perustaa Lapin korkeakouluun uusi osasto, taideosasto, jossa olisi kolme koulutusohjelmaa: kuvaamataidon opetuksen, kuvallisen viestinnän ja teollisen muotoilun koulutusohjelmat. Ei esityksen perusteluissa eikä valiokuntakäsittelyn aikana saaduissa lausunnoissakaan ole selvitetty olennaisimpia asiakokonaisuuksia, joille ratkaisu perustuu.

Kysymyksessä on kaksi periaatetasoista asiaa: ensinnäkin taidealan korkeakoulutuksen opetuksen laajentaminen pääkaupunkiseudun ulkopuolelle, muualle maahan, ja toiseksi pienten korkeakoulujen laajentaminen ja kehittäminen.

Molemmat periaatteet käyvät päättelemälä ilmi asiayhteydestä. Ne molemmat ovat epäilyksittä hyväksyttäviä.

Periaatteiden käytännön sovelletuksen etsiminen on sen sijaan jäänyt selvittämättä sillä perusteellisuudella kuin taidealan koulutuksen ja pienten korkeakoulujen kehittämisen kannalta olisi edellytettävä. Selvittämättä on jäänyt mm., mitkä ovat ne arviointiperusteet ja kriteerit, joiden mukaan taidealan opetuksen sijoittaminen Helsingin ulkopuolelle tulee tehdä. Tämän alan koulutuksessa on paljon enemmän huomioon otettavaa ja useammanlaisia ehtoja täytettävänä kuin perinteisten ns. kirjoituspöytäteiden kohdalla, kuten esimerkiksi oikeustiede, suurelta osalta yhteiskuntatieteet ja kasvatustiedekin.

Valiokunta kaipasi selvitystä perusteineen sellaisesta suunnitelmasta, jossa olisi esitettyä, mihin eri taidealojen korkeakouluopetusta korkeakoulujärjestelmässä sijoitetaan ja miksi juuri niihin korkeakouluihin. Selvitetty ei ole myöskään sitä, miten pieniä korkeakouluja on suunniteltu kehitettäväksi ja miksi juuri niin. Valiokunta sai kuulla, että ministeriö on vain päättänyt, että taidealan tämä koulutus sijoitetaan Lapin korkeakouluun. Sen jälkeen asetettiin virkamiestyöryhmä, jonka tehtäväksi annettiin osoittaa, että näin voidaan tehdä. Lapin korkeakoulun omassa suunnitelmassa hanke oli ollut ensimmäisen kerran tänä vuonna. Kuitenkin vastaava suunnitelma oli ollut Oulussa vireillä jo vuodesta 1967 alkaen. Kuvaamataidon opettajien poikkeuskoulutus, siis sen tehtävän toteuttaminen, mikä nyt on määrä aloittaa Lapin korkeakoulussa, oli aloitettu Oulussa jo kaksi vuotta sitten.

Korkeakouluneuvosto antamassaan lausunnossa oli todennut, että asiaa ei ole selvitetty riittävästi ja selvitystyötä olisi jatkettava. Lausunnossaan se asettui kolmen jaoston käsiteltäviä asioita suosittelemaan, että taidealan opetus sijoitettaisiin Ouluun, jota se piti lähes hyvänä paikkana tässä suhteessa kuin Jyväskylää. Vertailuja näiden eri paikkakuntien välillä ei kuitenkaan ministeriön toimesta ole tehty eikä ainakaan esitetty. Aluepoliittinen vaikutus näkyy siinä opetusministeriöstä saadussa vastauksessa, että taidealan koulutus tulisi varmasti paremmin hoidetuksi Oulussa tai Jyväskylässä, mutta Lapin korkeakoulu tarvitsee sen.

Korkeakouluneuvosto kuitenkin esitti samassa kannanotossaan, että Lapin korkeakoulua olisi kehitettävä perustamalla sinne

paremmin soveltuvana taloustieteellistä koulutusta antava yksikkö. Tätäkään opetusministeriön taholta ei ole selvitetty mitenkään. Myös Taideteollinen korkeakoulu ja mm. Opettajain Ammattijärjestö katsoivat asian tuntijalausunnoissaan, että ministeriön esittämä ratkaisu taidealan koulutuksen sijoittamisesta Lapin korkeakouluun ei ole onnistunut. Tällä kannalla ilmoitti valiokunnalle myös ministeri Kasurinen olevansa.

Tämän kaltaisilla perusteilla valiokunnan hallitusryhmien suuri enemmistö totesi, että tämä asia tulee saattaa vielä uudelleen tai edelleen valmisteltavaksi kelvollisesti esitetyn ja hyväksyttävästi perustellun esityksen saamiseksi eduskunnalle. Hallituspuolueiden kesken eduskunnassa jo yli 20 vuotta sovellettujen pelisääntöjen mukaisesti asia meni näiden ryhmien ryhmäpuheenjohtajien ratkaistavaksi. Nuo säännöt sanovat, että puheenjohtajien on oltava päätöksissään yksimielisiä ja lisäksi saatava asianomaisen ministerin suostumus. Ministeri ilmoitti, että asia tulee hyväksyä hallituksen esityksen mukaisena. Jos hän olisi antanut suostumuksensa, asia olisi voitu saattaa uuteen valmisteluun valiokunnan selvän ja suuren enemmistön kannan mukaisesti. Kun ei, niin valiokunnan oli hyväksyttävä esitys sellaiseenaan, koska se halusi noudattaa hyväksyttyjä pelisääntöjä ainakin tällä kertaa.

Ministeri Taxell on moneen kertaan ilmoittanut kantanaan olevan, että valmisteluvaiheessa asiat eivät ole eduskunnan asioita. Ministeriö valmistelee, ja eduskunta sitten päättää. Tämä on ollut eräs perustelu sille, että hän on kieltäytynyt antamasta eduskunnalle selontekoa koulutusjärjestelmän, sen rakenteen ja sisältöjen kehittämisestä lukuisista pyynnöistä huolimatta. Äsken kertomani kuitenkin osoittaa hyvin, minkälainen on eduskunnan mahdollisuus päättää asioista ilman ministerin suostumusta tai vastoin hänen tahtoaan. Mielestäni noita pelisääntöjä olisi ainakin poliittisesti ja budjetärisesti vaatimattomissa asioissa, niin kuin tässä on kysymys, aihetta kiireesti tarkistaa, jotta eduskunnan asema lainsäätäjänä ei joutuisi naurunalaiseksi kansalaisten edessä enempää kuin mitä se nyt jo on.

Sivistysvaliokunta on useaan otteeseen valittanut sitäkin, että se saa runsaasti yksittäisratkaisuja koskevia lakiesityksiä tietämättä, minkälaiseen kokonaissuunnitelmaan ne

kuuluvat, minkälaista koulutusjärjestelmän uudistuslinjaa opetusministeriö näillä toteuttaa.

Kaiken edellä sanotun perusteella ja ottaen huomioon vielä mainitsemattomiakin seikkoja valiokunta on mietinnössään edellyttänyt, että hallituksen tulee antaa selonteko eduskunnalle koulutuspolitiikasta heti ensi vuoden valtiopäivien alussa. Vasta silloin valiokunnalla on mahdollisuus saada kokonaiskäsitys siitä, mihin sen hyväksymät lakiesitykset pyrkivät ja johtavat.

Valiokunta on edellyttänyt myös, että erittäin vaikean kuvaamataidon opettajien pulan poistamiseksi Oulussa aloitettu poikkeuskoulutus jatkuu ensi vuosikymmenen alkupuolella, siis ensi vuonnakin. Ajatus on, että se voi päättyä vasta sitten, kun Lapin koulutusyksiköstä alkaa opettajia valmistua.

Arvoisa puhemies! Korostan vielä, että valiokunta on harkinnut vakaasti kaikkea sitä, mikä mietintöön on otettu, ja on ollut sen hyväksyessään yksimielinen.

Opetusministeri Taxell: Arvoisa puhemies! Ensinnäkään en katso olevan minun asiani lähteä tässä erityisesti puolustamaan sitä, että sivistysvaliokunta on katsonut yksimielisesti olevan aihetta yhtyä hallituksen esitykseen. Mutta minä haluaisin todeta tästä hallituksen esityksestä laiksi Lapin korkeakoulusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta, että sen käsittelyn yhteydessä on kiinnitetty huomiota neljään seikkaan: esityksen valmisteluun, kuvaamataidon opetuksen suuntaamiseen, kuvaamataidon opettajien poikkeuskoulutuksen jatkamiseen sekä eduskunnan tiedonsaannin turvaamiseen.

Valiokunta on korostanut hallituksen esityksen laatimisoheiden noudattamisen tärkeyttä ja on katsonut, että niitä ei nyt puheena olevan esityksen osalta olisi noudatettu. Oma käsitykseni on — minä olen aikoinani ollut näitä ohjeita laatimassa (Ed. Pystynen: Ministeri itse on allekirjoittanut ne!) — Kyllä, kyllä, minä sanoin juuri, että olen ollut niitä laatimassa — että näitä ohjeita on tässäkin tapauksessa noudatettu. On tietenkin mielipidekysymys, missä laajuudessa yleistä korkeakoulupolitiikkaa on tarpeen selostaa tällaisen yksittäistä korkeakoulua koskevan esityksen yhteydessä. Kaikkien korkeakoulujen osalta ei ole edes tarpeen

erillisellä lailla tehdä tätä koskevia päätöksiä, vaan voidaan perustaa budjetin kautta virkoja, jotka mahdollistavat tämän menettelyn. Lapin korkeakoulun osalta tilanne on tällainen. Sen vuoksi hallituksen esitys asiasta on annettu.

Olen sitä mieltä, että esimerkiksi valiokunnan kaipaama pienten korkeakoulujen kehittämissuunnitelmaa ei tämän esityksen perusteluihin olisi ollut tarpeen eikä mahdollistaakaan sisällyttää. Mutta sen sijaan, ja sitä haluan korostaa, hallituksen tehtävä luonnollisesti on kertoa valiokunnille kaikki se, minkä valiokunnat haluavat tietää. Olen ollut, olen ja tulen olemaan valmis ilmoittamaan ja kertomaan sivistysvaliokunnalle kaikki ne asiat, mitkä valiokunta haluaa opetusministeriöltä saada kuulla. Meillä on korkeakoululaitoksen kehittämissuunnitelma, jossa kerrotaan selkeästi, mitä suunnitelmia on. Olen sen toimittanut valiokunnalle. Olen ollut valiokunnassa kuultavana. Ylijohtaja Markku Linna, joka vastaa asianomaisen osaston toiminnasta opetusministeriössä, on ollut kaksi kertaa kuultavana valiokunnassa. Olen toimittanut valiokunnalle Taidealojen korkeakouluopetus ja sen ajankohtaiset kehittämishankkeet -nimisen muistion, jossa käydään yksityiskohtaisesti läpi eri hankkeet.

Minä valitan, ellen ole pystynyt toimittamaan riittävästi kaikkea sitä aineistoa, mitä valiokunnassa mahdollisesti olisi haluttu. Olen yrittänyt tehdä parhaani, ja luonnollisesti pitää parantaa tapojansa tulevaisuutta ajatellen.

Kuvaamataidon opetuksen suuntaamisen osalta olen valiokunnan kanssa samaa mieltä. Totta kai kuvaamataidon opetuksen suuntaamisessa on otettu huomioon myös viestintäkulttuurialan koulutuksen tarpeet ja kokonaissuunnitelmat. Tästä itse asiassa valiokuntaa on voitu informoida, ja valiokuntaa voidaan informoida vielä lisää. Opetusministeriössä neuvotteleva virkamies on erikoistunut nimenomaan kuvaamataidon ja yleensä taideopetuksen kehittämiseen. Rohkenen väittää, että viestintäkulttuurin osalta opetus Suomessa kaikilla tasoilla vastaa hyvinkin viimeistä kansainvälistä kehitystä.

Olen valiokunnan kanssa samaa mieltä myös siitä, että kannattaisi jatkaa poikkeuskoulutusta. Tarkoitus on, että Oulussa jär-

jestetään kuvaamataidon opettajien poikkeuskoulutuskurssi vielä 90-luvun alkupuolellakin.

Kysymys koulutuspoliittisesta selonteosta on monitahoisempi. Ed. Pystynen viittasi siihen, että minä olen useasti sanonut, etten ole kovin innostunut selontekojen kannattaja. Näin olen ollut aina riippumatta siitä, olenko ollut itse asianomaisessa ministeriössä, siitä syystä, että minusta selonteko ei ole osoittautunut käsittelytavaksi, joka eduskunnan tai hallituksenkaan kannalta olisi kovin tarkoituksenmukainen. (Ed. Zyskowicz: Selontekojen käsittelytapaa onkin muutettu!) — Olen tulossa siihen, ed. Zyskowicz. — Mutta nyt selontekojen käsittelytapaa on muutettu — muutos, jota eduskunta ei halunnut 80-luvun keskivaiheilla, kun muutettiin valtiopäiväjärjestystä. Muutos oli silloin suunnitteilla, ja se olisi mahdollistanut sen, että esimerkiksi norjalaisen meldingin tavoin selonteko olisi voitu lähettää valiokuntaan kommentoitavaksi. Nyt tämä on mahdollista. Nyt on parempia edellytyksiä antaa selontekoja kuin aikaisemmin. Minustakin näitä tulisi yrittää käyttää.

Olen koulutuspoliittisen selonteon osalta — mihin valiokunta on sinänsä hyvin poikkeuksellisesti esitykseen laiksi Lapin korkeakoulusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta yhteydessä viitannut, koska tässä sinänsä ei ole kysymys varsinaisesta koulupoliitikasta eikä koulutuspolitiikasta vaan korkeakoulupoliitikasta ja aivan eri asiasta, mistä valiokunnan puheenjohtajan kanssa tähän asti on ollut puhetta — sanonut, että opetusministeriö on 13. helmikuuta tänä vuonna julkaistanut keskustelumuistion koulutuksen suuntaamisesta tulevaisuudessa. Sitäkin muistiota olemme selostaneet valiokunnalle. Olen myös käynyt jossakin eduskuntaryhmässä siitä erikseen puhumassa.

Tämä ei ole valmistelua, tämä ei ole vähimmässäkään määrin vielä lain valmistelua, vaan nyt on tarkoitus edetä tähän suuntaan lähinnä kokeilutoiminnan kautta. Jos puhemies sallii, että tähänkin substanssiin puututaan — kun valiokunta on katsonut mahdolliseksi puuttua myös koulutuspoliittiseen selontekoon tämän mietinnön yhteydessä — niin haluan aivan lyhyesti todeta, että tarkoituksenani on ollut, että eduskunnalle varattaisiin mahdollisuus ottaa kantaa tähän kysymykseen, tämän vision jatkoon ja

myöskin asian jatkovalmisteluun sellaisen menetelmän kautta, joka ei ole aivan tavanomainen, mutta minusta kuitenkin täysin mahdollinen ja eduskunnankin kannalta viisas — mutta luonnollisesti voidaan olla eri mieltä — että hallitus antaisi eduskunnalle kokeilulain, jossa määriteltäisiin nuorisosaateen ja ammatillisen korkeakouluopetuksen kokeilun tavoitteet ja suunta. Lakiesityksen perusteluissa selvitettäisiin, mikä on se ajattelu, joka on tällaisen kehityksen, tällaisen työn takana. Se mahdollistaa samanaikaisesti sekä keskustelun käymisen, käsittelyn valiokunnassa että lain säätämiseen. Minusta tämä ei ole huono ehdotus.

Ed. Pystynen on ilmoittanut minulle, että hänestä tämä ei ole hyvä ehdotus, jolloin olen sanonut, että silloin pitää harkita selonteon antamista, minkä olen myös valiokunnan herra puheenjohtajalle ilmoittanut. Jos eduskunta edellyttää selonteon antamista, hallitus luonnollisesti antaa selonteon. Mutta minä luonnollisesti toivon, että jos selonteko annetaan, se voisi olla sellainen selonteko, joka sisältää niin paljon mielenkiintoista, että eduskunnalla olisi mahdollisuus käydä kunnollinen ja hyvä keskustelu. (Ed. Zyskowicz: Sehän on ministerin käsissä!) — Kyllä, ja siihen juuri palaan. Minä nimittäin kun olen vähän tällainen hitaallinen, ed. Zyskowicz.

Kaikella kunnioituksella viittaan siihen, että jos eduskunta ennen joulukuun puoltaväliä toivoo, että hallitus antaa vuoden 1990 valtiopäivillä heti kevätistuntokauden alettua eduskunnalle koulutuspoliittisen selonteon, niin silloin minä joudun toteamaan, että me kerromme sellaista vanhaa, mitä me olemme kertoneet monta kertaa aikaisemminkin valiokunnalle ja eduskuntaryhmille ja julkisuudessa. Esimerkiksi kerromme, mitä pitää sisällään se mietintö, joka tänään luovutettiin ministeri Kasurille ja minulle, joka koskee aikuiskoulutuksen kehittämistä, 69 kohdan ohjelma. Se on luonnollisesti mahdollista.

Mutta kun selonteko annetaan — jos sitä sanontaa tässä on viisasta käyttää — niin toivoisin, en pelkästään oman itseni vuoksi opetusministerinä, vaan myös eduskunnan vuoksi, että voitaisiin antaa sellainen selonteko, joka olisi riittävän hyvä, joka olisi riittävän kaukokatseinen ja joka sisältäisi riittävän paljon uusia aineksia, joita edus-

kunta voisi kommentoida ja myös käsitellä. Jos eduskunta selontekoa edellyttää, niin hallitus luonnollisesti sellaisen antaa.

Välttämättä minä en ole ymmärtänyt, mitä selonteolla on tekemistä hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi Lapin korkeakoulusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta kanssa. Sitä minä en välttämättä ymmärrä, mutta luonnollisesti on mahdollista yhdistää tämä asia siihen.

Mitä sitten, arvoisa puhemies, tulee kysymykseen Lapin korkeakoulun kehittamisestä ja taideosaston perustamisesta, niin tässäkin istunnossa ja eduskunnan edessä on syytä muistaa, että ehdotus Lapin korkeakouluun perustettavasta taideosastosta on tullut Lapin korkeakoululta. Tänä päivänä harjoitamme sellaista korkeakoulupolitiikkaa, että yritetään vahvistaa korkeakoulujen itsehallintoa, yritetään vahvistaa korkeakoulujen itsenäistä päätöksentekoa, yritetään vahvistaa korkeakoulujen itsenäistä budjettivaltaa ja ... (Ed. Jaakonsaari: Myös eduskuntaa yritetään vahvistaa!) — Kyllä, minä sanoin, että yritämme noudattaa sellaista korkeakoulupolitiikkaa. Se kai koskee meitä yhteisesti, ed. Jaakonsaarta ja yhtä hyvin minuaikin ja kaikkia muita. Sellaista yritämme, eikö niin?

Olen juuri tulossa siihen, että eduskunnan muuttamalla uudella laillakin, joka tuli voimaan tämän vuoden alusta, on mahdollista korkeakouluissa tehdä päätöksiä siitä, että virka muuttuu toiseksi viraksi ilman, että asetusta täytyy muuttaa.

Minusta tämä on hyvä ja viisas suuntaus. Tätä pitää jatkaa ja erityisesti pitää vielä budjettivaltaa lisätä. Siihen on otettu vielä ensi vuoden budjetissa lisääskel.

Jos näin on, niin luonnollisesti sen asian harkitseminen, mihin korkeakouluun tai yliopistoon jokin opetusala sijoittuu, riippuu kahdesta tekijästä: siitä, mitä asianomainen korkeakoulu itse esittää ja haluaa, sekä siitä, mihin eduskunta viime kädessä katsoo aiheelliseksi sijoittaa tämän opetuksen. Useimpien opetusalojen osalta on erilaisia pyrkimyksiä eri korkeakouluissa. Useimpien alojen osalta voi hyvinkin perustella toista korkeakoulua yhtä hyvin kuin toista, mutta ratkaisu on tehtävä eri ehdokkaiden joukosta. Siinä yhteydessä luonnollisesti joutuu ottamaan kantaa hyvin erilaisiin näkökohtiin.

Tässäkin asiassa, sen olen huomannut, on annettu arvoa erilaisille näkökohdille, jotka minä hyvin ymmärrän. Jotkut ovat halunneet painottaa nimenomaan tämän alan koulutuksen tärkeyttä lyhyellä tähtäimellä. Jotkut ovat siitä syystä sanoneet, että ei pidä lainkaan laajentaa koulutusta Helsingin ulkopuolelle. Jotkut ovat sanoneet, että tämä voisi paremmin tapahtua jossain muualla, esimerkiksi Oulussa. Joku on puhunut myös toisista korkeakouluista, Mutta opetusministeriö, vastaten myöntävästi Lapin korkeakoulun esitykseen, tutki tätä kysymystä ja tuli siihen tulokseen, että on mahdollista sijoittaa tätä opetusta Lapin korkeakouluun. Se ei merkitse, että olisi ollut mahdollista sijoittaa muualle, mutta se on mahdollista sijoittaa Lapin korkeakouluun. Minusta se on perusteltu ratkaisu. Toivon ja olen vakuuttunut siitä, että opetus tullaan siellä käynnistämään ja että se tulee olemaan korkeatasoista.

Ed. Reh n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni on vähemmän mielenkiintoista, mitkä hallitusryhmien pelisäännöt ovat tässä talossa kokonaisuutta ajatellen. Mutta kun kuitenkin sivistysvaliokunnan puheenjohtaja ed. Pystynen nosti tämän kysymyksen esiin ja jonkin verran oikaisi ehkä tapahtumia ja totuutta, niin ehkä olisi kuitenkin tärkeitä pöytäkirjoihin saada oikeat tiedot.

Jos pelisäännöistä yleensä puhutaan, ne yleensä perustuvat siihen, että kun hallitus antaa täysin yksimielisen esityksen, niin kuin tässä tapauksessa on tapahtunut, niin edellyttämme, mikäli muutospaineita tulee, että todellakin valiokunnassa hallitusryhmät ovat niistä myös yksimielisiä. Kun tätä yksimielisyyttä testattiin valiokunnassa, tietojeni mukaan äänet olivat 7—4 muutosten hyväksi. Siis yksimielisyyttä ei missään tapauksessa ollut. Asia tuotiin kuitenkin ryhmien puheenjohtajien käsiteltäväksi, ja siinä todettiin, että edellytyksiä muutoksiin ei ole, varsinkaan, koska myös olemme konsultoineet eri ministereitä, jotka ovat katsoneet, että tämä oli erittäin harkittu lakiesitys, ei missään tapauksessa läpihuutoasia, vaan sitä oli todellakin pohdittu, ja pohdinnan jälkeen oli esitys annettu.

Olen sitä paitsi melko vakuuttunut ihan henkilökohtaisesti siitä, että ratkaisu on oi-

kea. Ne viestit, joita olen saanut Lapin taholta itselleni, kyllä ovat sen kaltaisia, että voin hyvin tukea tätä esitystä.

Ed. Pokka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta on ollut erittäin valitettavaa tämän lakiesityksen käsittelyn yhteydessä, että Oulu ja Rovaniemi ovat tapelleet taideopetuksesta kuin kissa ja koira keskenään.

Kuitenkin olen valiokunnan puheenjohtajan ed. Pystynen puheenvuoron siitä osasta eri mieltä, että kysymys olisi vähäisestä asiasta, jossa asian vähäisyyden vuoksi valiokunnan olisi pitänyt saada nostaa profiiliaan. Kysymys on isosta asiasta. Yleensäkin kulttuuriasioissa vähän liian paljon käytetään puheenvuoroja, että kysymys on vähäinen. Tämä on iso asia luultavasti Pohjois-Suomelle ja erityisesti Rovaniemelle, joka on nyt tämän opetuksen saamassa.

Tässä on ollut kysymys hallituksen yksimielisestä esityksestä, ja nyt valiokuntakin ilmoittaa olevansa yksimielinen. Siitä varmasti voimme olla yhtä mieltä tässä salissa, että yhtä hyvin Oulu ja Jyväskylä olisivat voineet taideopetuksen hoitaa. Tässä on hallitus harjoittanut aluepolitiikkaa ja aluepoliittisessa kannanotossaan päätenyt sitten Rovaniemen kannalle. Omasta puolestani toteaisin, että hallituksen Lapille tulevat esitykset ovat sen verran harvinaisia, että tämä täytyy kuriositeettina aivan erikseen panna merkille ja sitä sen vuoksi kannattaa.

Pelissäännöistä, joihin puheenjohtaja Pystynen hyvin pitkälle puuttui, minusta on syytäkin keskustella, mutta silloin kun näyttää, että valiokunnan piirissä on lähinnä aluepoliittinen erimielisyys siitä, mikä taideopetuksen paikka on, niin ehkä ei ole juuri sen profiilin noston paikka.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Taxellin ärtymys oli perusteltua, sillä sivistysvaliokunnan mietintö on kriittisin valiokuntamietintö, mitä olen kymmenen vuoden aikana eduskunnassa nähnyt. On vain erittäin kyynistä todeta se yksimielisyys. Tässähän valiokunnan hallitusryhmät kannattavat hallitusta niin kuin aikoinaan Lenin sanoi, että "naru kannattaa hirtettyä", koska ihan selvästi valiokunnassa on ollut toisen tyyppinen yksimielisyys.

Minusta tämä johdattaa niiden perimmäisten kysymysten ääreen, että mitä ylipäättään on valiokuntatyöskentelyllä ja mitä ylipäättään on kymmenien asiantuntijoiden kuulemisella merkitystä, jos tietyllä voimapolitiikalla sitten se näkemys ja tahto, joka valiokunnassa on ollut, tuodaan toisenlaiseksi.

Nykyinen hallitus markkinoi alussa uutta poliittista kulttuuria. Myönnän avoimesti, että uskoin siihen ja innostuinkin siitä ja se oli ihan mielenkiintoinen työskentelytapojen uudistamispyrkimys, mutta kuinka tässä on käynytkään, että itse asiassa ihan samalla tavalla käytäntö on kuin aikaisempienkin hallitusten aikana, että ei niinkään argumenteilla osoiteta aina paremmuutta vaan nimenomaan hallituksen auktoriteetilla yritetään sellaisiakin asioita, joita ei olisi tarpeellista, viedä siihen tyyliin eduskunnassa läpi kuin tämäkin asia, jolla ei ole fiskaalista merkitystä? Oikeastaan on toisinpäin, että jos valiokunnan enemmistön tahto olisi tullut päätökseksi, valtio olisi jopa säästänyt jonkin verran varoja, puhumattakaan, että kysymyksessä olisi asiantuntijoiden mukaan ollut myös taiteen korkeakouluopetuksen parras.

Vetoan ihan arvoisaan ministeri Taxelliin, että työskentelytavoissa ja pelissäännöissäkin tarvitaan uutta ajattelua, perestroikaa, uutta eduskunnan arvon ja arvokkuuden tunnistamista, ja varsinkin nyt, kun on tulossa myös muita koulutuspoliittisia ratkaisuja, kuten vaihtokoulusuunnitelmat jne., eduskunnan tahdon kuuleminen olisi tärkeätä.

Ed. Pystynen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Taxellin puheen eräisiin kohtiin. Hän viittasi siihen, että korkeakoululaitoksen kehittämissuunnitelmien pitäisi olla riittävä peruste, mutta minä viittaan siihen, että pääasiassa niissä esitetään, miten on ajateltu sijoittaa, mutta niissä ei ole sellaisia perusteluja, jotka tekevät vakuuttuneeksi, että suunnitelma on oikea. Tässä viittaan vain korkeakouluneuvoston kolmen jaoston erilaiseen näkemykseen tässä asiassa ja Taideteollisen korkeakouluun jne. Se ei ole selvä, että näin pitääkin menetellä.

Edelleen, mitä tulee koulutuspoliittiseen selontekoon, josta ministeri Taxell puhui paljon, minä toivon, että eduskunta tosiaan edellyttää, että koulutuspoliittinen selonteko

saadaan. Valitan sitä, että ministeri kertoi, että he eivät tee mitään uutta koulutuspolitiikan selkiyttämiseksi, vaan kertovat niitä vanhoja, joita on aikaisemminkin jo kerrottu.

Minä muistutan, että ministeri on useaan kertaan korostanut, että kysymyksessä ovat visiot, mm. nuorisokouluvisio. Visiot eivät anna minkäänlaista pohjaa lainsäädäntöhankkeille. Niistä puuttuvat esimerkiksi kokonaan taloudelliset realiteetit. Niitä ei ole kytketty enempää poliittisiin realiteetteihin kuin taloudellisiin resursseihin. Meillä ei ole mitään mahdollisuutta nähdä, että lait, jotka asettavat myös ankaria talousvastuita, voitaisiin visioiden perusteella tehdä. Ne on rakennettava selkeiksi suunnitelmiksi ja kerrottava eduskunnalle.

Mitä tulee taas kokeilulakiin, josta ministeri minulle aikaisemmin puhui, minä todellakin totesin siitä, että vasta suunnitelmaksi saatetun selonteon jälkeen me voimme muodostaa käsityksen siitä, voimmeko me antaa suostumuksen tällaisiin kokeiluihin ryhtymiselle.

Opetusministeri Taxell: Arvoisa puemies! Ehkä aivan lyhyesti totean, että minusta visio ei ole lainkaan sellaisessa vaiheessa, että mitään suunnitelmaa voidaan tehdä, vaan ensin pitää kokeilla, ja vasta sen jälkeen voidaan ryhtyä tekemään suunnitelmia. Mutta lainsäädäntö tällä hetkellä antaa jo mahdollisuuden lähteä kokeilemaan. Meillä on sellainen lainsäädäntö. Lainsäädäntö ei muodosta mitään estettä, mutta minä olen ehkä naiivisti ollut sitä mieltä, että olisi hyvä, jos kokeilustakin olisi sitten säädetty lailla, niin että eduskuntakin olisi päässyt asiaan myötävaikuttamaan. Minusta tässä pitää nyt ottaa huomioon, että suunnitelmat koulutusjärjestelmän kehittämiseksi on mahdollista todennäköisesti tehdä vasta selkeästi 1990-luvun puolivälissä. Siihen mennessä on niin paljon valmistelevaa työtä tehtävä.

Ehkä minä vastaan sitten itse substanssiin vielä myöhemmässä vaiheessa.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puemies! Haluan puuttua ministerin puheen yleiseen koulutuspoliittiseen osaan. Ihmettelen kovasti sitä, että ministeri pyrkii tavallaan estämään laajan koulutuspoliittisen keskustelun tässä

maassa aikana, jolloin ilmassa liikkuu tarvetta, ei yksin korkeakoulupolitiikan vaan — kuten on käynyt ilmi — keskiasteen ja jopa peruskoulunkin aika laajamittaiseen uudistamiseen.

Nyt näyttää siltä, että jos me etenemme tällä tiellä, jonka ministeri on valinnut, että tänne annetaan kokeilulaki, sehän rajaa aika tavalla keskustelua. Silloin ei voida käydä laajaa periaatteellista ja hyvin avaraa keskustelua, jos kysymyksessä on esimerkiksi keskustelu nuorisokoulukokeiluista. Se on jo kannanotto sinänsä, josta ei kovin paljon enää täällä varmasti voi keskustella eikä päättää eri tavalla, kun on käynyt ilmi, että aina pitää hyväksyä se, mitä hallitus esittää.

Tuntuu siltä, että nyt meillä on todella uudenlainen kulttuuri opetusministeriössä omaksuttu. Aikuiskoulutuksen kehittämissuunnitelma, joka on nyt julkistettu, kertoo myös tästä uudenlaisesta kulttuurista. Tietääkseni se on pienen virkamiestyöryhmän esitys kuten nuorisokoulusuunnitelmakin, ja meillä istuu aikuiskoulutusneuvosto, joka ei ole saanut sanoa sanaakaan tähän kehittämispaperiin. Tätä pidän aika omituisena ja vahingollisenakin, koska aivan selvästi eduskunnassa ja muuallakin olisi halukkuutta käydä ennakkoluulotonta koulutuspoliittista keskustelua koko maassa.

Opetusministeri Taxell: Arvoisa puemies! Minua voi syyttää monesta asiasta, mutta hämmästyneenä kuulen, että minä haluan estää keskustelua. Jos jotakin olen yrittänyt edistää, olen yrittänyt edistää keskustelua. Sen vuoksi visio julkistettiin. Sehän oli juuri sellainen visiopaperi. Se herätti suurta hämmennystä siitä syystä, että se oli uusi tapa lähestyä. Siihen sisältyi jopa keskustelukysymyksiä, mihin toivoimme ihmisten ja järjestöjen ottavan kantaa.

Mitä tulee ed. Isohookana-Asunmaan mainitsemiin 69 toimenpiteeseen aikuiskoulutuksen kehittämiseksi, ne julkistettiin tänään — tässä on pieni mainoskatko — ja sekin on sisäinen asiakirja, joka on tehty vain opetusministeriön koulutuspoliittiselle johtoryhmälle. Me julkistimme sen välittömästi nimenomaan, jotta saisimme keskustelua tästä asiakirjasta.

Kun viitattiin aikuiskoulutusneuvostoon, jonka puheenjohtaja ed. Isohookana-Asunmaa aikaisemmin oli, tämän neuvoston pää-

sihteeri on ollut yksi työryhmän sihteereistä, joten ellei neuvosto ole halunnut sitten asiaa käsitellä, minä valitan, mutta neuvostolle jää mahdollisuuksia käsitellä asiaa. Siitä ei ole epäilystäkään. Kyseessä on sisäinen paperi, jonka julkistimme jo nyt, jotta saisimme keskustelua aikaiseksi, joten kaikesta minua voi syyttää, mutta minusta on vähän kohtuutonta erityisesti ed. Isohookana-Asunmaan taholta, jonka kanssa minä usein käyn koulutuspoliittista keskustelua, syyttää siitä, että halutaan estää keskustelua.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jottei opetusministeri Taxellille syntyisi nyt väärää käsitystä siitä, mitä tarkoitin, haluan tarkentaa, että tarkoitin nimenomaan sitä, että monilla tahoilla, kuten esimerkiksi aikuis-koulutusneuvostolla tai eduskunnalla, on mahdollisuus nykyisellä käytännöllä ottaa kantaa asioihin niin sanotusti jälkikäteen, kun on jo jotakin tavallaan päätetty.

Minä en oikein löydä perusteita sille, että valmistelutyötä meillä nyt niin kiinteästi toteuttavat opetusministeriön muutamat virkamiehet. Minusta me olemme siirtymässä hyvin virkamiesvaltaiseen suunnitteluun, ja toivoisin, että suunnitteluvaiheessa jo voisi olla mukana moni asiantuntijataho. Haluan painottaa sitä, että esimerkiksi eduskunnalla varmasti olisi sanottavaa moniin asioihin niin sanotusti etukäteen eikä sitten, kun asiat on jo tuotu tänne ja valmisteltu niin pitkälle, että niihin ei voi enää muuta sitten sanoa kuin että ne on pakon edessä hyväksyttävä.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta koulutus on avainasemassa Suomen tulevaisuuden kannalta entistä enemmän, ja tällä hetkellä näyttää siltä, että on monennäköisiä suunnitelmia ja puheita mutta niistä ei ole mitään selvää kokonaiskuvaa ei kansanedustajilla, enkä tiedä, onko opetusministeriölläkään. Minusta olisi aivan välttämätön selonteko, jossa saataisiin jonkinlainen yhteenveto siitä, mikä nyt on opetusministeriön käsitys tulevaisuudesta.

Esimerkiksi korkeakoulupolitiikka näyttää olevan pelkkää aluepolitiikkaa. Eihän nyt yhdentyvässä Euroopassa korkeakoulupolitiikka voi olla aluepolitiikkaa Suomen sisällä vaan meidän täytyy ottaa huomioon muut maat ja Suomi siinä. Nyt näyttää olevan

pääperiaatteena se, että korkeakoulut, jotka ovat pieniä, haluavat yhä uusia tiedekuntia itselleen ja niitä tulee sinne ja tänne sattumanvaraisesti; ei siinä näytä olevan mitään kokonaissuunnitelmaa.

Minusta olisi vähitellen mietittävä, miten näitä korkeakouluja laajennetaan. Esimerkiksi ei tarvitse alkaa jotakin teknistä tiedekuntaa tai vastaavaa jossakin vaan voi esimerkiksi aloittaa vain yhden tai kahden vuoden opiskelun ja jatkaa sitten varsinaisessa teknisessä tiedekunnassa jossakin muualla. Sama periaate voisi olla monilla muillakin aloilla, jolloin säästettäisiin sekä rahaa että resursseja, kun kalliimpi osa koulutuksesta olisi laajempaa ja keskitettyä.

Ammattikorkeakoulut ovat uusi asia, joka on tullut esiin, eikä siitäkään ole mitään selvää, onko meillä sitten yhtäkkiä ammattikorkeakoulu joka kunnassa, kun ei ole mitään selvää kokonaiskäsitystä, miten asia aiotaan hoitaa. Minusta tässä on hyvin monta sellaista asiaa, jotka vaatisivat selontekoa eduskunnalle tällä hetkellä.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunta yksimielisesti ja vakaasti on vaatimassa koulutuspoliittista selontekoa eduskuntaan, ja näyttää siltä, että ministeri Taxell pyrkii puheenvuoronsa perusteella vesittämään meidän yksimielisen tahtomme antamalla kokeilua koskevan lakiesityksen. Jos näin tapahtuu, meidän on syytä miettiä, missä mennään. Jos kokeilulaki annetaan, se ilmeisesti pohjautuu siihen helmikuun muistioon, jonka lausuntokierros on erittäin kriittinen ja josta muistiosta tämä sali ja eduskunta ei ole keskustellut eikä myöskään vetänyt koulutuspoliittisia linjoja. Jos se olisi tehty, voisi ehkä ajatella kokeilujenkin käynnistämistä.

Toisin sanoen näen, että ministeri Taxell taitavuudessaan ja poliittisessa lujuuudessaan käyttää taitojaan nyt vähän yläkanttisesti suhteessa demokratiaan. Nimittäin meille tuotava kokeilulaki on sen henkinen sitten, että ministerin näkemyksen mukaan ja ministeriön näkemyksen rajataan se keskustelualue, mistä me voimme täällä keskustella, kun me haluaisimme keskustella yleisemmin, laajemmin ilman tätä rajausta vaikka sen muistion pohjalta. Näkisin, että selonteossa se olisi mahdollista mutta se ei enää ole mahdollista samassa laajuudessaan ja ehkä

demokratiassakaan silloin, kun on jo kokeilulaki runnattu läpi hallituksesta eduskuntaan. Näen, että tämä sivistysvaliokunnan yksimielinen vaatimus tulisi ottaa vakavasti huomioon ja harkita selonteon kautta etene mistä tässä vaikeassa tilanteessa.

Opetusministeri Taxell: Arvoisa puhemies! Aivan ystävällisesti haluaisin ed. Ren golle sanoa, että keskustelua ehkä edistäisi, jos yrittäisimme kuunnella toinen toistamme. Minä sanoin, että olen esittänyt sivistysvaliokunnan puheenjohtajalle, että kokeilulain kautta tätä asiaa voitaisiin hoitaa. Minä olen katsonut, että siinä on omat hyvät puolensa, mutta ed. Pystynen on ilmoittanut, että hän ei sitä halua.

Minä sanoin pöntöstä äsken, että jos eduskunta haluaa selonteon, niin annetta koon selonteko. Sanoin myös, että toivon, että annettaisiin niin paljon aikaa, että voitaisiin jotain vähän uutta kertoa, minkä ed. Pystynen asetti kyseenalaiseksi. Minulla ainakin on sellainen kunnianhimo, että jotain mielenkiintoista pitäisi sitten kertoa, jos näin on.

Mutta kaikella kunnioituksella sitä kohtaan, mitä ed. Renko ja ed. Isohookana-Asunmaa sanoivat, en voi olla toteamatta, että se asia, mikä kuluneen vuoden aikana on ollut eniten esillä, kun kansanedustajat ovat minun kanssani puhuneet, on kysymys ammattikorkeakouluista, joita kansanedustajat ovat vaatineet omalle paikkakunnalleen. Ed. Isohookana-Asunmaa muiden muassa on ollut siitä voimakkaasti puhumassa. Sitä näkyy kannatettavan yleisesti, mutta se on osa tätä visiota. Se on osa tätä, mitä me olemme yrittäneet pohtia. Siitäkin halutaan keskustella ja keskustelua on.

Mutta sanoisin näin, että ei voi ajatella niin, että hyökätään opetusministeriötä vastaan ja sanotaan, että te olette halunneet estää keskustelun, jos sanotaan samalla, että eräs osa meidän ajatuksistamme on kuitenkin niin viisas, että me haluamme, että se toteutettaisiin meidän paikkakunnallamme heti. Ehkä olisi hyvä ja minusta näyttää aivan ilmeiseltä tarve käydä tällaista keskustelua. Minä olen ilmoittanut valiokunnan puheenjohtajalle, että valiokunnan kanssa olen valmis milloin tahansa tulemaan keskustelemaan, mutta valiokunta ei ole minua tästä asiasta kutsunut kuultavaksi.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos tämän lain Lapin korkeakoululain muuttamisesta valmistelun heikkoja puolia etsii, niin mielestäni todellakin paikkakuntavaihtoehtojen selvittely ennen kuin asia saapui valiokuntaan olisi ollut paikallaan, koska liian paljon valiokunnan aikaa ja ruutia tuhraantui paikkakuntakeskusteluun, josta todellakin Oulu ja Jyväskylä olivat ehkä jääneet harkitsematta. Toisaalta viestintäkulttuurin puolelta sitä, mitä muualla viestintäkulttuurin kentällä tapahtuu, ei ollut mielestäni otettu tässä riittävästi huomioon.

Haluaisin kuitenkin jonkin verran puolustaa ministeri Taxellia siinä, että kun valiokunta kutsui hänet kuultavaksi, niin hän esitteli ne perustelut, joiden vuoksi nimenomaan Rovaniemi oli valittu kohteeksi, ja mielestäni esitteli ne perustelut niin hyvin, että olin ainakin itse valmis tätä hallituksen esitystä kannattamaan. Valiokunnan mietintö on yksimielinen, joten minäkin olen siinä mukana, vaikka siinä on jonkin verran narsiseva tyylilaji ja mietintö on hyvin kriittinen. Olen siinä mukana oikeastaan vain toivoakseni, että kaikki valiokunnan mietinnöt tästä eteenpäin olisivat yhtä kriittisiä, että kaikki asiat punnittaisiin kriittisesti ja tarkoin samalla tavalla kuin tämä laki on valiokunnassa punnittu.

Ministeri Taxellin ehdotus kokeilulaista on myös mielestäni mielenkiintoinen, mutta toivoisin kyllä, että laajempi, mahdollisesti selonteon yhteydessä käytävä keskustelu koulutuspolitiikasta tässä salissa käytäisiin.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Taxell puheenvuorossaan kyseli, mikä yhteys on sillä, että Lapin korkeakoululain yhteyteen kytetään vaatimus koulutuspoliittisen selonteon saamiseksi. Minusta eduskunnan valiokuntalaitoksella tulee olla mahdollisuus ja oikeus saada tietoja ja selonteko siinä vaiheessa, kun se katsotaan tarpeelliseksi. Pidän aivan oikeana sitä, että se on tässä yhteydessä julkituotu, koska ilmeisesti tämän asian käsittelyn yhteydessä on todella ollut tarvetta pohtia koulutuspolitiikkaa laajemminkin.

Ministeri Taxellille antaisin tunnustuksen siitä, että hän on itse paikalla, kun keskustelua käydään. Tästä voisivat monet muutkin ministerit ottaa oppia. Sen sijaan pidän

todella valitettava, että valiokuntalaitoksen ja koko eduskunnan asema ja vaikutusmahdollisuudet tänä päivänä ovat äärimmäisen vähäiset. Tässä asiassa hallitus, oikeusministeri ja monet muut ministerit mukaanluettuna, saisi todella mennä itseensä ja miettiä, kuuluuko meidän demokraattiseen järjestelmäämme, että hallituksen esitykset eduskunnassa ovat arvovaltakysymyksiä, joihin ei todella saa puuttua. Tämä on kysymys, jota kannattaisi pohtia ihan omana asianaan. Siinä mielessä jokin valiokunta saisi tehdä, ehkä perustuslakivaliokunta, aloitteen siitä, että käytäisiinkin keskustelu eduskunnassa eduskunnan asemasta, vaikutusmahdollisuuksista ja valiokuntalaitoksen asemasta.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tunteet jylläävät taas kerran oikein mallikkaalla tavalla. Tämän asian kohdalla ne ovat jyllänneet myös valiokunnassa. Se ei ole mikään paha asia. Se on hyvä, että ne ovat mukana myös asioista käsiteltäessä, mutta tässä on kyllä keskusteltu paljon muustakin kuin siitä, mikä liittyy välittömästi asiaan, jota ollaan nyt käsittelemässä.

Se, että valiokunnan mietintö on näin terävä ja kärjekäs ja ottaa kantaa laajempiinkin kysymyksiin, on myös eräs muoto, johon olisi jo aikaa sitten ollut aihetta hyvinkin monen lakiehdotuksen kohdalla, joita valiokunnissa on käsitelty. Tämän asian kohdalla täytyy sanoa, että asiantuntijoiden mielipiteet olivat niin voimakkaasti hallituksen esityksen kannalla, että sitä vastaan ei valiokunta ollutkaan, mutta on puuttunut muihin asiaan liittyviin asioihin.

Luonnollisesti sivistysvaliokunta kantaa vastuuta ehkä juuri niistä ongelmista, joita on syntynyt ja joita syntyy koko ajan koulutuksen eri sektoreilla, eri puolilla. Siellä on todella korjaamisen varaa. Jatkossakin näihin tullaan puuttumaan. Mutta nimenomaan on jäänyt sivuseikaksi keskustelussa asia, mistä tässä nyt ollaan päättämässä. Syy on ilmeisesti se, että tällä kertaa on aikaa puhuakin.

Ed. Wasz-Höckert (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun lääkäriä kuuntelen tätä keskustelua ja olen lukenut tarkkaan valiokunnan mietinnön, niin diagnosoini on, että tämä on nimenomaan ter-

veyden merkki. Se, että käydään näin vilkasta keskustelua, osoittaa, että eduskunnassa oivalletaan, mikä merkitys koko korkeakoulu- ja yliopistolaitoksella tämän päivän yhteiskunnassa on.

Olen istunut sivistysvaliokunnassa varamiehenä sekä edellisen että nykyisen hallituksen aikana ja minusta profiilia nostettu erittäin paljon. On tullut hallitukselta sellaisia esityksiä, jotka ovat aikaansaaneet tämän keskustelun. Nythän saimme kuulla ministeri Taxellin puheenvuorossa, että enemmänkin on odotettavissa. Minä ainakin toivon paljon, huomattavasti lisääntyvää yliopisto-, korkeakoulu-, tiede- ja koulutuspoliittista keskustelua yleensä, jotta me voisimme olla valmiina vastaanottamaan niitä haasteita, joita Euroopan yhdentyminen meille asettaa.

Ed. Uosukainen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaan puheenvuoron johdosta totean myös minä, että kokonaissuunnittelu pidetään poissa eduskunnan etukäteiskeskustelusta. Lukuisat kokeilutkin pannaan sitä paitsi usein toimeen jälkikäteen ja kuin muodon vuoksi sekä ilman parlamentaarista keskustelua.

Sivistysvaliokunta tuntee huolta koulutuksen kokonaisuudesta kaikilta osin. Tämän lakiehdotuksen hajanainen valmistelutapa ei suinkaan ole poikkeus, jonka johdosta mietintö muotoutui kaltaisekseen.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Tiurille huomautan, että jos se kokemuksesta olisi riippunut, Lapissa ei olisi korkeakoulua lainkaan. Lappi sai korkeakoulun niiden ansiosta, jotka ymmärtävät aluepolitiikan merkitystä. Lapin korkeakoulun asema vahvistuu niiden ansiosta, jotka tämän käsittävät. Taideopetuksen saanti Lappiin on tärkeätä. Lappi tarvitsee monenlaista koulutusta, sillä koulutus on todella äärettömän tärkeätä, kun maan syrjäisiä seutuja nostetaan.

Ed. Tiuri on tietysti ekstremisti myös kokoomuksessa. Olen varma, että jos hänestä olisi kiinni, Suomessa olisi vain yksi ainoa korkeakoulu, Teknillinen korkeakoulu Helsingissä, (Ed. Tiuri: Espoossa!) eikä mitään muuta. Opetusministerille kiitokset siitä, että hän on nähnyt tämän asian laaja-alaisesti ja

siten, että Lapilla on hyvät edellytykset hoitaa tämä tärkeä sektori.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Olemme tänään vihdoinkin käsittelemässä Lapin korkeakoululain 1 §:n muuttamista. Tämän lain keskeisenä sisältönä on, että Lapin korkeakoulun tehtävänä on harjoittaa ja edistää vapaata tutkimusta ja siihen perustuvaa ylintä opetusta sekä muullakin tavoin palvella yhteiskuntaa.

On valitettavaa, että tämän lain käsittelyn yhteydessä ei ole otettu riittävästi huomioon kuvaamataidon opetuksen ja taideopetuksen kannalta korkeakouluneuvoston kannanottoja. Neuvostohan käsittelee tätä kehittämissanketta viime vuoden loppupuolella ja omana kannanottonaan tarkasteli asiaa mm. seuraavasti:

Neuvoston mielestä puhtaasti koulutuksen ja tutkimuksen kannalta olisivat parhaat edellytykset koulutuksen järjestämiseen olleet Oulussa tai Jyväskylässä. Samoin neuvosto katsoi, että koulutuksen aloittamiseen tarvitaan Lapin korkeakoulussa enemmän uusia voimavaroja kuin muissa vaihtoehdoissa. Näiden perustelujen johdosta neuvosto asettui tämän lakiesityksen yhteydessä kannattamaan Oulun yliopistoa, joka tällä hetkellä suorittaa kokeilutoiminnan muodossa edellä mainittua koulutustoimintaa.

Tähän keskeisesti liittyy se, että kun tätä koulutusta alettiin suunnitella, taloudelliset vertailut tosiaankin kokonaan puuttuivat Oulun yliopiston ja Lapin korkeakoulun välillä samoin kuin Jyväskylän kohdalla, eli oikeastaan vain vertailut tehtiin lähinnä Rovaniemen osalta.

Korkeakouluneuvoston kannanotot korkeakoulujen kehittämishankkeista on annettu viime vuoden lopussa. Näistä kannanotoista ilmenee puhtaasti koulutuksen ja tutkimuksen kannalta mielestäni se, että Lapin korkeakouluun esitetty toiminta olisi ollut kaikkein parhain tosiaankin Oulun yliopistossa. Tässä kannanotossa todettiin, että kauppatieteellisen koulutuksen kehittämistä olisi voitu toteuttaa sen sijaan Pohjois-Suomessa eli Rovaniemellä. Myös matkailualaan liittyvä opetus, sen tutkimuksen kehittäminen olisivat olleet erittäin sopivia Lapin korkeakoululle, ja tämäkin olisi voitu toteuttaa Rovaniemellä. Lisäksi korkeakouluneuvosto kiinnitti huomiota koulutusrat-

kaisuihin ja totesi, että tämä on puhtaasti aluepoliittinen asia.

Valiokunta olisi halunnut, että tätä lakiesitystä olisi voitu uudelleen käsitellä ministeriössä ja valmistella taloudelliset sekä koulutukselliset voimavarat huomioon ottaen ja tuoda eduskuntaan uudelleen tämä laki käsiteltäväksi tämän vaalikauden aikana. Valitettavasti näin ei kuitenkaan tapahtunut, vaan sivistysvaliokunta joutui hyväksymään tämän lakiesityksen sellaisenaan tietäen, että esitys ei täyttänyt valtioneuvoston asettamia säännöksiä lain valmistelusta. Näin ei ole tapahtunut perustelujen kohdalla, puhumattakaan siitä, että olisi voitu ottaa huomioon taloudelliset kysymykset.

Arvoisa puhemies! Olemme tänään käsittelemässä hallituksen esitystä Lapin korkeakoululaiksi, jonka sivistysvaliokunta on hyväksynyt, joutunut hyväksymään, koska emme saaneet hallituspuolueiden ryhmien puheenjohtajien hyväksymistä lain palauttamiselle uudelleen valmisteltavaksi. Tämän johdosta valiokunta on joutunut ottamaan erittäin voimakkaan kannan mietintöön, että voisimme turvata Lapin korkeakoulun kuvaamataidon opetuksen, kuvallisen viestinnän ja teollisen muotoilun koulutusohjelman. Meidän valiokunnan jäsenten ja kansanedustajien tehtävänä on luoda hyvää lainsäädäntöä, tässä tapauksessa Lapin ja koko maamme etujen hyväksi.

Arvoisa rouva puhemies! Sos.dem. valiokuntaryhmä toivoo, että opetusministeri antaisi mahdollisimman pian eduskunnalle esityksen kokonaisvaltaisesta taidepoliittisesta koulutuksesta. Lisäksi Lapin korkeakoululle tulee taata tulevaisuudessa riittävät taloudelliset ja henkilöresurssit.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Kun eduskunta miltei päivälleen 11 vuotta sitten käsittelee lakiesitystä Lapin korkeakoulun perustamisesta, ei siitä puuttunut dramatiikkaa. Aina lain kolmanteen käsitteeseen saakka vallitsi eduskunnassa erimielisyyttä siitä, tarvitaanko lainkaan Lapin korkeakoulua. Ne, jotka vastustivat kiivaimmin korkeakoulun perustamista, perustuslailliset ja osa kokoomuslaisista, katsoivat myös, että Lapin korkeakoulussa tullaan todennäköisesti harjoittamaan myös poliittista propagandaa. Epäilijät arvelivat, että koko lain valmistelu olikin eteläsuomalaisten korkeakoulupoliittis-

ten juonittelijoiden toimintaa. Käydyksen keskustelun aikana lakiesitystä arvosteltiin epäkelvoksi suunnitelmaksi. Huomiota kiinnitettiin mm. siihen, että alueelliset näkökohdat liian suuressa määrin valjastetaan korkeakoulupolitiikan välineeksi.

Vähän samantapaista keskustelua on käyty tämän lakiesityksen tiimoilta nytkin. (Min. Taxell: Samantapaista käytiin, kun Oulun yliopisto perustettiin!) — Se oli erityyppistä. (Min. Taxell: Samanlaista!) — Olisin odottanut, että opetusministeriö olisi ottanut menneestä kritiikistä niin paljon oppia, ettei jälleen Lapin korkeakoulun laajentamisen yhteydessä eduskunnan tarvitse esittää yhtä kirpeää kritiikkiä. Näin ei kuitenkaan ole käynyt, joten valiokunta on joutunut mietinnössään lausumaan varsin voimakkaan mielenilmaisun lain valmistelusta. Tällä kertaa eduskunnassa tuskin kukaan tulee esittämään lain hylkäämistä, kuten osa kokoomuslaisista kansanedustajista 11 vuotta sitten teki. Tämä lakiesitys hyväksyttäneen yksimielisesti.

Muodollisesti tärkein asia on, että kuvaamataiteen opetus ja myöhemmin viestinnän opetus laajennetaan pääkaupunkiseudun ulkopuolelle ja erityisesti pohjoiseen Suomeen, missä alan koulutustarvetta kiistatta on. Pidän kuitenkin edelleen valitettavana sitä, että Oulun yliopisto joutuu uhrautumaan toisen pohjoisen korkeakoulupaikkakunnan hyväksi, vaikka yliopistossa on anottu kuvaamataidon opetusta jo 60-luvun loppupuolelta lähtien ja viime vuosien aikana siellä on menestyksekkäästi toteutettu kuvaamataidon opettajien poikkeuskoulutusta.

Tässä haluan todeta ministeri Taxellille sen, että en oikein ymmärtänyt ministerin puheessa sitä osaa, jossa hän korosti korkeakoulujen itsehallintoa ja korkeakoulujen omaa osuutta korkeakoulunsa kehittämisessä. Oulun yliopiston kohdalla tämä ei ainakaan ole millään tavalla tässä yhteydessä toteutunut, niin kuin nyt olemme näkemässä. (Min. Taxell: Se on toteutunut nimenomaan sillä tavoin kuin sanoin!) — Siis ei mitenkään.

Lain käsittelyn yhteydessä on kiistatta ilmennyt, ettei Rovaniemellä ole läheskään samanlaisia edellytyksiä kuvaamataidon opettajien koulutuksen järjestämiseen kuin Oulussa olisi. Hyväksyttävänä menettelynä ei voida pitää sitä, ettei opetusministeriö ole halunnut edes kunnolla selvittää eri paikka-

kuntien mahdollisuuksia ja soveltuvuutta koulutuksen järjestämiseksi vaan teki aloituspäätöksen muilla ja minulle ainakin vielä tässäkin vaiheessa täysin tuntemattomilla perusteilla.

Yksikään kuulluista asiantuntijoista ei sivistysvaliokunnassa eikä sivistysjaostossa ole osannut kunnolla perustella, miksi Rovaniemen korkeakoulu tarvitsee juuri ja nimenomaan kuvaamataidon opettajakoulutuksen eikä jotakin muuta laajentuaakseen. Osittainen vastaus asettamaani kysymykseen löytyy ehkä korkeakoulun kehittämissuunnitelmasta. Siellä taideala on lähivuosien ainut uusi tieteenala. Pidän jokseenkin kummallisena kuitenkin sitä, ettei Lapin korkeakoulu tunne laajaa mielenkiintoa oman lähiympäristönsä, esimerkiksi arktisen ja vähemmistökansojen tutkimuksen ja opetuksen vahvistamiseen tai ympäristöoikeustieteeseen, matkailuun jne. (Min. Taxell: Arktinen keskus on Lapin korkeakoulun osa!) — Se on näyttelykeskus, ei opetus- eikä tutkimuskeskus.

Tämän vuoksi yhdyin niihin, jotka edellyttävät opetusministeriöltä selvitystä siitä, millä tavalla maamme pieniä korkeakouluja tullaan tulevaisuudessa kehittämään. Tämän Lapin korkeakoulun laajentamisen yhteydessä näyttää siltä, että jotkut pienistä korkeakouluista tarvitsevat ulkopuolisten apua. Uskoisin, että halua pienten korkeakoulujen toiminnan vahvistamiseen on laajalti olemassa, yhtä hyvin Lapin, Kuopion kuin minkä muunkin tahansa pienemmän korkeakoulun.

Lapin korkeakoulussa on tällä hetkellä 16 professuuria ja 11 apulaisprofessuuria. Korkeakoulu ei siten ole vielä toiminnaltaan niin laaja kuin toimivan tiedeyhteisön tulisi olla. Kun näistä professorin viroista on pysyvää täyttöä vailla neljä ja saman verran täytettyjen virkojen haltijoista asuu pysyvästi muualla kuin Rovaniemellä ja kun 11 apulaisprofessorin virasta vain kaksi on pysyvästi täytetty, voi todeta, että Lapin korkeakoululla on vielä kestävänsä ne ongelmat, jotka olivat tiedossa, kun korkeakoulua kymmenen vuotta sitten perustettiin. Koko korkeakoulussa on siis tällä hetkellä pysyviä professoreita tai apulaisprofessoreita yhteensä kymmenkunta.

Lappiin ei tähän mennessä ole ollut helppo saada pysyviä korkeimman viran haltijoita. Niinpä on todennäköistä, että myös kuvaa-

mataidon opettajien koulutuksessa tulevat pitkän aikaa olemaan samat ongelmat kuin muillakin tieteenaloilla. Eduskunta ottaa näin tietoisesti riskin päättäessään koulutuksen laajentamisesta nimenomaan Rovaniemelle.

Mitä sitten, arvoisa puhemies, tulee taiteen opetuksen kehittämiseen ja laajentamiseen tässä maassa, olisi paikallaan saada sen suunnitelmista ja kehitysnäkymistä laajempi selvitys kuin tähän mennessä on valiokuntaan saatu. Taiteen opetuksen kehittäminen kaikilla tasoilla on Suomessa jäänyt jälkeen muista tieteenaloista. Siksi on syytä painottaa, että opetusministeriö tekisi pikaisesti työtä tämän alan opetuksen vahvistamiseksi koko maassa. Paitsi uusi viestintäkultuuriala niin myös musiikin ja tanssin ala kaipaavat opetuksen laajentamista eri puolille maata. — Haluan tässä yhteydessä toivoa ja myös niin, että ministeri tähän vastaisi, että esimerkiksi musiikinopettajakoulutuksen aloittaminen Oulussa todella järjestäisi lähivuosina.

Arvoisa puhemies! Valiokunta toteaa miehintönsä lopussa, että se edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että Oulussa annettua kuvaamataidon opettajien poikkeuskoulutusta jatketaan vielä 1990-luvun alkupuolella. Ensi vuoden tulo- ja menoarviossa on momentilla 29.37.26, Eräät opettajankoulutuksen menot, yhteensä 18 miljoonaa opettajien poikkeuskoulutuksen järjestämiseen. Tähän kuuluu myös opettajien täydennyskoulutus. Opetusministeriön opettajankoulutustoimistosta saamani tiedon mukaan summaan ei sisälly kuvaamataidon opettajien poikkeuskoulutukseen varattuja varoja. Tämän vuoksi toivon, että kuvaamataidon opettajien poikkeuskoulutus saisi jollakin tavalla rahat niin, että koulutusta voitaisiin ensi syksynä Oulussa edelleen jatkaa. Sekä OAJ:n että läänien kouluosastojen tekemät laskelmat osoittavat, että maassamme on tällä hetkellä yksin peruskouluissa ja lukioissa kova puute kuvaamataidon opettajista. Näiden lisäksi opettajien tarve kasvaa nuorten kuvataidekoulujen, kansalaisopistojen ym. laajentumisen myötä. Koulutuksen jatkamiselle Oulussa on siis kaikki asialliset perusteet ja ministeri Taxellkin lupasi sitä äsken. Haluaisin kysyä ministeriltä: Millä tavalla nyt sitten voidaan turvata, että opetus Oulussa ensi lukuvuoden alussa jatkuisi? Millä tavalla ministeri aikoo rahat tähän tarkoitukseen hankkia?

Opetusministeri Taxell: Arvoisa puhemies! Surullisena kuuntelen Pohjois-Suomen edustajan yrittävän täällä Lapin korkeakoulun opetuksen laajemmaksi mielessä kyseenalaiseksi. Tällaisia puheenvuoroja käytettiin Oulun yliopistosta aikoinaan. Tällaisia puheenvuoroja on käytetty Lapin korkeakoulun oikeustieteen opinnoista ja opetuksesta. Tällaisia puheenvuoroja on käytetty myös jopa Turun yliopiston oikeustieteellisestä tiedekunnasta, missä minä itse aikoinani olen opiskellut. Jos tätä periaatetta ja ajattelutapaa pidetään lähtökohtana, niin mitään kehitystä ei saada aikaiseksi. Minkälaista aluepolitiikkaa tällainen ajattelu edustaa? Sitä minä ihmettelen ja kuten sanoin surullisena olen kuunnellut tätä puheenvuoroa tältä osin.

Mutta samalla on myös iloisia uutisia. Minä kävin hiljattain Vaasan hovioikeudessa ja tapasin Vaasan hovioikeuden presidentin, joka kertoi, että aikaisemmin on ollut erittäin vaikea saada viskaaleja Vaasan hovioikeuteen, mutta nyt on viime aikoina ollut parempia mahdollisuuksia, koska Rovaniemeltä Lapin korkeakoulusta valmistuneita juristeja on tullut. Siellä on epäpäteviä professoreja ja opettajia hyvinkin paljon. Mutta, sanoi Vaasan hovioikeuden presidentti, nämä juristit ovat olleet erinomaisia ja hyviä viskaaleita. Heistä tulee varmaan hyviä tuomareita.

Ei pidä asettaa epäilyksen alaiseksi sitä opetusta, mikä annetaan aloittavissa korkeakouluissa. Muodollisia puutteita korvaa usein se innostus ja se hyvä henki, mikä niissä vallitsee. Tämä on ollut tilanne myös Oulun yliopistossa aikanaan, ja Oulun yliopisto on kansainvälisestikin tunnettu esimerkki siitä, miten korkeakouluopetukseen panostamalla voidaan vaikuttaa alueelliseen kehitykseen.

Ed. Isohookana-Asunmaan varsinaisiin kysymyksiin vastasin itse asiassa jo varsinaisessa puheenvuorossani ja ehkä vielä niihin palaan.

Ed. Jääskeläinen: Arvoisa puhemies! Jo vuosia 1989—1992 koskevassa toiminta- ja taloussuunnitelmassaan Lapin korkeakoulu on esittänyt taideosaston perustamista Lapin korkeakoulun neljänneksi tiedekunnaksi. Esitys taidealan opetuksen käynnistä-

misestä uusittiin toiminta- ja taloussuunnitelmassa vuosille 1990—1994.

Lapin korkeakoulun kehittyminen ylimmän asteisena koulutus- ja tutkimusyksikkönä edellyttää sen nykyisin suppean koulutus- ja tieteenalapohjan laajentamista. Tämä tapahtuu luontevimmin, niin kuin hallituksen esityksessä todetaan, perustamalla neljäs itsenäinen tiedekunta, taideosasto. Tämän osalta Lapin korkeakoulu teki erittäin perusteellisen suunnitelman toisen valtakunnallisen koulutusyksikön perustamisesta taiteellisellet alalle. Uudessa osastossa aloitettaviksi ehdotetuista koulutusohjelmista kuvaamataidon opetuksen koulutusohjelma liittyy korkeakoulussa jo toimivan kasvatustieteen osaston koulutusalaan toiminnan myöhemmin laajentuessa käsittämään teollisen muotoilun koulutusohjelman, ja tämän perusteena on jo vuonna 1985 aloitettu korkeakoulun täydennyskoulutuskeskuksen muotoilu- ja palvelutoiminta.

Rovaniemellä toimii Pohjois-Suomen ainoa taideteollisen alan ylemmän keskiasteen yksikkö Rovaniemen Taide- ja käsiteollisuusoppilaitos, jossa toimivat muotoilun ja graafisen suunnittelun koulutusohjelmat tarjoavat yhteistyömahdollisuuksia tilojen, välineistöjen ja opettajien käytössä.

Lapin korkeakoulu voi nopeasti osoittaa opetuksen aloittamiselle hyvin soveltuvat tilat. Rovaniemen Taide- ja käsiteollisuusoppilaitokselle valmistuvat vuoden 1990 aikana korkeakoulun välittömään läheisyyteen uudet studio- ja verstaatilat, joiden yhteiskäytöstä on jo sovittu.

Kuvaamataidon opetukseen liittyvänä lisäresurssina alueella toimii kolme korkeatasoista taidemuseota: Rovaniemen taidemuseo, Kemin taidemuseo/aluetaidemuseo ja Aineen taidemuseo Torniossa. Muutenkin Lapin läänissä on olemassa voimakas taiteellinen potentiaali. Alueella on myös kaksi kuvataiteen alalla toimivaa oppilaitosta, Kemin ja Tornion taidekoulut, jotka taideopetuksen osalta tarjoavat opettajaresursseja.

Pohjois-Suomen elinkeinoelämän laajenemispotentiaali on suurimmalta osalta riippuvainen olemassaolevan ja uuden pkt-yritystoiminnan kilpailukyvyyn parantamisesta. Tässä tehtävässä innovatiivisella, uutta luovalla, tuotesuunnittelulla ja muotoilulla on laaja tehtäväkenttä ja suuria mahdollisuuksia.

Lapin korkeakoulun taideosastolla on painava ympäröivän yhteiskunnan ja elinkeinoelämän tilaus alueen kehittämiseksi.

Kun sivistysvaliokunta tätä asiaa pitkään käsitteli ja mietintönsä laati ja yksimielisesti antoi, niin siitä haluan nimenomaan todeta kaksi johtavaa periaatetta. Sivistysvaliokunta on tunnustanut sen, että taideopetusta vietään Helsingin ulkopuolelle, ja toiseksi sen, että pieniä korkeakouluja halutaan kehittää. Nyt tässä tapauksessa tämä kehittäminen nimenomaan sopii erittäin hyvin Lapin korkeakouluun, koska Lapin korkeakoulu tarvitsee vahvistamista.

Täällä on viitattu myös kustannuksiin, ja ymmärtääkseni niissä kovin suuria eroja ei olisi, toteutettaisiinpa koulutus nyt sitten missä muualla tahansa kuin Helsingissä. Koulutus maksaa suurin piirtein saman verran kaikissa paikoissa. On selvää, että niillä paikkakunnilla, missä koulutusta on annettu, on enemmän opettajavoimavaroja tällä hetkellä, mutta uskon, että Rovaniemelle tullaan tuntiopettaja- ja muuta opettajavoimaa saamaan riittävästi, kunhan toiminta pääsee kunnolla käyntiin. Minun mielestäni hallituksen esitys on todella erinomainen esimerkki siitä aluepoliittisesta ajattelusta, jota hallitus mm. tämän asian suhteen on harrastanut ja tukenut. Hanke on todella iso Rovaniemelle, ja siinä mielessä se on puolustamisen arvoinen.

Täällä on puheenvuoroissa viitattu aikaisempiin korkeakouluihin ja niiden perustamisiin, ja vaikka en itse täällä ole ollutkaan silloin, kun oikeustieteellinen tiedekunta Rovaniemelle perustettiin, niin muistan lehdistöstä ne voimakkaat vastustavat mielipiteet, joissa arveltiin, että Rovaniemellä lainopillinen koulutus ei missään tapauksessa koskaan tule onnistumaan. Juuri äsken ministeri Taxell todisti, että se lainopillinen koulutus, mitä Rovaniemellä on annettu, on laadultaan hyvää, mistä mm. hän on saanut selviä todisteita. Uskon, että se koulutus, mitä Rovaniemellä taideosastossa tullaan antamaan, tulee olemaan yhtä laadukasta, sillä katson, että tämä taideosasto on suuri haaste, nimenomaan haaste Lapin korkeakoululle, ja uskon, että se pystyy siihen haasteeseen hienosti vastaamaan.

Sitten olisin vielä puuttunut ed. Isohookana-Asunmaan esille ottamiin professorin ja apulaisprofessorin virkoihin ja kertonut,

mikä siinä asiassa on tilanne tänä päivänä. Ed. Isohookana-Asunmaa ei kertonut kaikkea totuutta, mikä tällä hetkellä on tilanne. Korkeakoulussa on kaikkiaan 16 professorin ja 11 apulaisprofessorin virkaa. Tällä hetkellä professorin viroista vakinainen viranhaltija on 10 virassa, minkä lisäksi ehdollepano on suoritettu 1 virassa ja täyttö menossa joko tiedekunnissa tai asiantuntijoilla 4 virassa. Haun alaisena on vain yksi virka, joka sekini oli täytettynä 1.11. saakka mutta joka vapautui viranhaltijan tultua nimitettyä toisen yliopiston vastaavan professorin virkaan. Professorin virkojen osalta tilanne tulee olemaan kesään mennessä erittäin hyvä. Jokseenkin kaikissa professorin viroissa on vakinainen haltija. Hakijoita professorin virkoihin on ollut aivan samassa määrin kuin on ollut muihinkin alan koulutusyksiköihin.

Apulaisprofessuurien tilanne on heikompi, niin kuin se on muissakin koulutusyksiköissä. Viroista, joita on 11, 2 on tällä hetkellä täytetty ja ensi viikolla täyttyy lisää 2. Loput 7 jakautuvat siten, että täyttö on menossa 4 tapauksessa, kun taas 3 virkaan, jotka ovat nimenomaan oikeustieteen puolella, ei ole ollut hakijoita. Tilanne heijastaa varsinkin oikeustieteen alalla valtakunnallista tilannetta, nimittäin sitä, että tutkijankoulutuksen riittämättömyydestä johtuen apulaisprofessoreihin ei ole tohtorihakijoita riittävästi, koska asianomaiset henkilöt saavat professuureja hoitoonsa.

Muiden opettajien virkojen tilanne on se, että lehtorikunnan ja assistenttikunnan osalta ei ole ollut ongelmia saada virkoja täytenä. Oikeustieteen puolella kuitenkin työmarkkinoiden veto on siksi voimakas, että assistenttikunnassa on ollut melko suuri vaihtuvuus, mikä ei luonnollisestikaan ole ollut hyvä asia. Lehtorin viroista, joita on 32, on 29 pysyvästi täytetty, yliassistentuureista kaikki 4 ja 11 assistentin toimista. Nimitys 10 assistentin toimessa on menossa.

Toisin sanoen, kun katsotaan nimenomaan Lapin korkeakoulun nimenomaan opettajatilannetta ottaen laajasti tämä opettajakenttä, niin tilanne ei ole näiden olemassaolevien jo toimivien tiedekuntien kohdalta yhtään sen huonompi kuin muuallakaan.

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Laki Lapin korkeakoulun taideosaston perustamisesta tulee, voisiko sanoa, sivistykselliseen ja

alueelliseen tarpeeseen, ja se on hyvä. Taideopetuksen hajasijoittamista on vaadittu maassamme pitkään, ja kun vihdoin viimein Taideteollinen korkeakoulu, samoin kuin myös Sibelius-Akatemia ovat olleet hajasijoittamiseen kypsiä, niin on hyvä, että tätä tuetaan myös käytännössä. Sen sijaan minä en ymmärrä, että ministeri Taxell katsoo, että jos puhutaan Oulun puolesta, niin se ei ole aluepolitiikkaa. Matka Helsingistä Ouluun on tietenkin 600 kilometriä ja Helsingistä Rovaniemelle 900 kilometriä noin-matkoina.

Otetaan huomioon, että Oululla on myös Kainuun takamaa, joka kahdella äänellä edellisen eduskunnan loppukaudella hävisi läänitaistelun. Kajaanin täydennyskoulutusyksikkö on Oulun yliopiston alainen. Tässä on kysymys vain kahden kehitysalueen kehittämistä, ja tässä suhteessa ... (Eduskunnasta: Oulu on vahvempi kuin Rovaniemi!) — Tietenkin Oulu on vahvempi kuin Rovaniemi, mutta Oulu ei riittävästi kykene ruokkimaan Kajaanin yksikön kehittämistä. Ymmärrän kainuulaisten näkemyksen, että Oulun vahvistaminen olisi osittain myöskin koitunut Kajaanin ja Kainuun hyväksi.

Kun näin ei kuitenkaan tapahtunut, vaan tehtiin poliittinen päätös Lapin korkeakoulun tukemisesta lähinnä tällä taideopetuksella, on käyty elinkeinoelämän ja sivistyspuolen edustajien piirissä keskustelua, onko tämä riittävä Lapin korkeakoulun tukemiseen. En puutu tähän keskusteluun, mutta totean, että Oulu on valmis tukemaan Lapin korkeakoulun kehittämistä lähinnä samalta linjalta, mistä meillä Oulussa on hyviä kokemuksia, että myös koulutuksen täytyy suoraan tukea elinkeinoelämää. Meillä teknologia ja lääketiede ovat loistavasti osoittaneet tämän linjan oikeaksi. On pitkä matka vielä tietenkin tämän taideosaston hyödyntämisessä elinkeinoelämään ja väestön pysymiseen Lapissa, ja tästä me olemme olleet huolissamme. Toivottavasti Lappi pääsee hyvin alkuun.

Hajasijoittaminen on hyvä asia, mutta tässä valossa viitaten edelliseen debattiin tulee erityiseen valoon korkeakoulujen autonomia. Ymmärsin, että ministeri Taxell korosti kovasti autonomian merkitystä ja sitä, että edetään sen mukaisesti, mitä yliopistot kehittävät. Oulun yliopisto tässä yhteydessä toteaa, että 20 vuotta on esitetty tämänkin

alan saamista Oulun yliopiston yhteyteen, ja väliaikainen koulutus on alkanut. Mikä arvo on yliopistojen autonomialla tämän uuden poliittisen päätöksen valossa? (Ministeri Taxellin välihuuto) Tähän me emme ole puuttuneet paljonkaan sivistysvaliokunnassa, kun tämä ei ole ollenkaan yhden Oulun yliopiston asia vaan on yleinen linjanvetokysymys, missä määrin sitä kunnioitetaan. Onko se vain neuvoa-antava, viitteellinen, ja sitten tehdään keskitetysti ratkaisut?

Toki meillä on maapallolla paljon esimerkkejä valtioista, mm. Japani, johon sivistysvaliokunta vasta tutustui, jossa hyvin tiukasti keskushallinnon ja ministeriön taholta ohjataan korkeakoulupolitiikkaa ja muutakin koulutuspolitiikkaa. Suomi on näköjään ottanut pienen askeleen tiukempaan suuntaan, ja tähän ehkä perusteluja on riittävästi ollut, koska tämä linja on tässä hallituksessa vallittu.

Samoin me myös kysymme, mikä on korkeakoulujen ja korkeakouluneuvoston merkitys kts:n valossa, koska tiedämme, että tätä Oulun väliaikaista koulutusta on oltu siellä esittämässä vakinaiseksi. Olen iloinen, jos ministerin lupaukset valiokunnan toiseen ponteeseen liittyen toteutuvat, että Oulussa jatketaan kuvaamataidon opettajien poikkeuskoulutusta 90-luvun alussa. Valiokunnassa keskustelimme sen henkisesti, niin kuin puheenjohtaja Pystynen täällä esitti, että jatkuisi siihen saakka, kunnes Lappi tuottaa kuvaamataidon opettajia. Toivon, että mikäli ensi vuoden budjetissa ei ole siihen määrärahaa, niin kuin ministeriöstä on ilmoitettu, että tämä ei sisälly budjettirahaan, niin tämä rahoitus hoidettaisiin lisätalousarviolla. Se on vajaat 300 000 markkaa. Se on tietenkin ihan nappiraha valtion kukkarossa, jos poliittista tahtoa löytyy sen mukaisesti kuin ministeri on täällä luvannut.

Haluaisin muutaman sanan vielä sanoa tähän tarpeeseen. Me voimme tietenkin tuon valiokunnan ponnien toteuttaa sillä tavalla, että muodostetaan vain yksi väliaikainen koulutus Ouluun, ja se on sillä selvä. Mutta meidän todellinen tahtomme on, että alueellisen tarpeen mukaan ja korkeakoulujen esityksen pohjalta myös rahoitus löytyisi useampaan väliaikaiseen koulutuskurssiin. On nimittäin, herra ministeri, sillä tavalla, että olemme yli 20 vuotta peruskoulua toteuttaneet tässä maassa emmekä ole vielä

Pohjois-Suomessa päässeet peruskoulun lukusuunnitelman täydelliseen toteuttamiseen, koska meillä eivät kunnat ole perustaneet virkoja kuvaamataitoon ja musiikkiin johtuen siitä, että tiedetään jo liikkeelle lähtiessä, että on turha panna kalliita ilmoituksia viranhakuun moneen moneen lehteen, kun hakijoita ei ole, kun näitä opettajia ei ole.

Oulu vain yhden kurssin, 16 opiskeli- ja kaksikurssin, saa järjestettäväksi, ja 5–6 vuoden päästä Lappi vasta tuottaa kuvaamataidon opettajia. Se ei ole riittävä siihen äärettömän suureen nälkään, mikä siellä on. Ja toteaisin, että tilastoissa oleva luku kuvaamataidon opettajien tarpeesta ei ole oikea kuva, sillä monissa kunnissa ei ole perustettu virkoja, vaan kuvaamataidon samoin kuin musiikin tunnitkin on hajasijoitettu, kenelle ne ovat mahtuneet ja kuka on suostunut soittamaan levyjä tai piirtämään omenaa varjossa ja valossa. Me olemme tällä tasolla. Tässä suhteessa tämä kuvaamataidon opettajien poikkeuskoulutus, ihanteena vaikka jokaikinen vuosi, ennen kuin Lappi tuottaa kuvaamataidon opettajia, ei aiheuta mitään ylituotantoa.

Samanaikaisesti kunnissa on virinnyt lasten ja nuorten taidekoulun kehittäminen, kansalaisopiston piirit tarvitsevat tämän alan asiantuntijoita, ja yhteisten virkojen synnyttäminen tältä pohjalta käy realistiseksi lähivuosina, kun tiedämme, että myös hakijoita alkaa olla.

Valiokunnan mietinnössä on myös toinen ponsi selonteosta, ja toivon, että selonteko myös taiteen osalta tuo selvää suuntaviittoa siihen, miten ministeriö aikoo taideopetusta kaiken kaikkiaan, ei vain alueellisesti sijoittaa, vaan myös, mikä on lasten ja nuorten taidekoulun kohtalo, onko peruskouluun mahdollista sijoittaa taideluokkia, niin kuin meillä on musiikkiluokkia. Miten tähän suhtaudutaan? Mikä on kuvataidepainotteisten lukioiden kohtalo tulevaisuudessa? Annettaanko lisää taidelukiolupia? Annettaanko lisää musiikkilukiolupia ja millä tavalla keskiasteen verkko saadaan toimivaksi?

Arvoisa ministeri! Toteaisin keskiasteen verkosta sen verran, että ennen kuin menemme nuorisosaasteen uuden muotoisiin kokeiluihin, meidän pitäisi keskiasteen kehittämislaki, joka on vuodelta 1978, saattaa loppuun, ja taideopetuksen osalta sitä ei ole vielä saatettu loppuun. Oulun lääni on tällä het-

kellä ainoa lääni maassamme, jossa ei ole käsi- ja taideteollisen opetuksen keskiasteen oppilaitosta eli opistoa. Se jäädytettiin aikanaan ministeriössä sen takia, että sanottiin, että korkeakouluun tulee tämä taideosasto. Ja nyt, kun sitä ei tule, vaan se menee Rovaniemelle poliittisella päätöksellä, me olemme peräänkuuluttamassa, että nämä jäähileet sulaisivat ja me saisimme keskias- teelle opistopäätöksen sijoituspaikkana Oulun Käsi- ja taideteollisuusoppilaitos. Tästä on olemassa esitys, noin viisi vuotta sitä on esitetty, ja lääninhallituksen yksimielinen puolto ja asiapaperit ovat tällä hetkellä ammattikasvatustieteellisen ja menossa valtioneuvoston päätettäväksi. Nyt jos kos- kaan tarvitaan aluepoliittista päätöstä myös valtioneuvostossa keskiasteen kehittämisen loppuun saattamiseksi.

Keski-asteen oppilaitoksen kehittämiseen Oulussa on äärettömän hyvät mahdollisuudet, koska meillä on vahva arkkitehtuuri ja myös vahva teknologinen puoli elinkeinoelä- mää myöten ja myös teknillinen tiedekunta. Meillä on uusia vahvoja visioita aloista, jotka myös työllistävät ihmisiä. Toivomme, että keskiasteen päätös kuvataidelinjoi- neen ja myös viestinnän koulutuslinjoi- neen pääsee reippaasti Oulussa alkamaan, koska me nyt sen kokemuksen, mitä me olemme korkea- kouluopetuksen tasolla hankkineet, voisim- me hyödyntää suoraan keskiasteella. Olisi- han siitä sekin hyöty, että Lapin korkeakou- lu saisi tämän alan peruskoulutettua väkeä ja näin ollen vahvistusta myös tuleviin opiske- lijahakuihinsa.

Arvoisa ministeri, tiedustelin: Onko se- lonteossa mahdollista myös sivuta näin yksi- tisyiskohtaisesti taideopetuksen kokonaisuut- ta, ei vain alueellisesti, vaan myös ikäluokit- tain ja koulutusmuodottain tarkasteltuna? Toinen kysymykseni koskee sitä, että Oulun yliopistoon on esitetty musiikin opetuksen koulutusta kasvatustieteellisen tiedekunnan yhteyteen. Siihen ei tarvitsisi uutta lakia, vaan ainoastaan budjettiin virka, olen näin ymmärtänyt. Onko tarkoitus, että ns. takai- painotteista suunnitteluaikataulua joudutaan ja tuo virka saataisiin mahdollisesti jo vuoden 1991 tai 1992 budjettiin?

Opetusministeri Taxell: Arvoisa puhe- mies! Oulun musiikkiopetuksessa on kysy- mys täsmälleen samanlaisesta asiasta kuin

taideopetuksessa. Tämä on juuri se asia, joka minua vähän ihmetyttää, että on haukuttu opetusministeriö pystyyn siitä, että lakiesitys ei ole ollut perusteellinen, mutta koska Oulun yliopistosta annettu laki sattuu olemaan vähän erilainen, niin lain muutosta ei edes tarvita, vaan tarvitaan vain virka budjettiin. Se voidaan siihen sijoittaa, jos eduskunta niin päättää, ja ed. Renko on tyytyväinen ja minäkin olen, koska olen sitä mieltä, että siihen sen pitää tulla. Minä vuonna, se jää nähtäväksi. Eihän tässä suuremmasta asiasta ole kyse lainsäädännöllisesti, asiallisesti tästä voidaan käydä keskustelua. Sen vuoksi minä olen tätä juridista keskustelua jonkin verran ihmetellyt.

Kun sain puheenvuoron — kyllä pyysinkin — niin ehkä kommentoisin sen verran ed. Rengon puheenvuoroa, kun hän sanoi, että tässä on itsehallintoa vähennetty. Kyllä mi- nua monesta voi syyttää, mutta siitä ei kyllä millään tavalla. On aivan selvä, että jos on kaksi kilpailevaa koulutusohjelmaa kahdessa korkeakoulussa, niin jonkun täytyy valita näiden välillä, koska eduskuntahan myöntää myös virat. Kuka tämä joku on? Se on luonnollisesti viime kädessä eduskunta, joka päättää viroista eli professuureista. Ei siinä ole kysymys itsehallinnosta. Itsehallinnosta on kyse siinä, että nämä molemmat ovat tehneet omat koulutusohjelmansa, suunnitel- mansa, ja ovat ilmoittaneet halukkuutensa.

Muilta osin luonnollisesti on tarkoitus niin paljon kuin mahdollista kehittää itsehallin- toa. Jos koulutusohjelmiin ei millään tavoin voitaisi puuttua, niin silloinhan meillä voisi teoreettisesti olla sellainen tilanne yhtäkkiä, että 17 korkeakoulussa annettaisiin esimer- kiksi tämän alan opetusta. Sehän ei ole tarkoituksenmukaista. Kyllä yleissuunnitte- lua täytyy olla, muuta ei ehkä paljonkaan tarvita.

Ed. Pystynen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Taxellille haluai- sin korkeakoulujen itsenäisyydestä todeta, että hän on oikeassa siinä, että sitä on lisätty viime aikoina. Mutta nimenomaan tässä yk- sittäisessä tapauksessa on muistettava, ilman että nyt haluan asettaa toista tai toista etusijalle, Rovaniemeä tai Oulua, että suun- nitelma on ollut Oulussa vuodesta 1967 alkaen ja 1975 he tekivät ehdotuksen, joka johti poikkeuskoulutuksen alkamiseen. La-

pin korkeakoulussa se on ensimmäisen keran tämän vuoden ohjelmassa ja heti se toteutuu, joten kyllä kysymys aiheellinen, jonka ed. Renko teki.

Opetusministeri Taxell: Herra puhemies! Kysymys on aiheellinen, mutta kysymyksellä ei ole mitään tekemistä itsehallinnon kanssa.

Ed. Pystynen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ei muuta kuin sikäli, että niin kauan kuin se oli Oulun ohjelmassa, itsehallintoa ei kunnioitettu, mutta heti kun se tuli Lapin korkeakoulun ohjelmaan, sitä kunnioitetaan ja tehtiin ratkaisu sen hyväksi.

Opetusministeri Taxell: Puhemies! Haluaisin tietää ed. Pystynen mielipiteen, millä tavalla itsehallintoa ei kunnioitettu, koska kyllä kunnioitettiin. Kysymys on siitä, että eduskunta ei ole myöntänyt sitä varten virkoja. Niin kauan kuin meillä on selvä järjestelmä, että eduskunta myöntää virat, luonnollisesti budjetin kautta, ei ole itsehallinnon kunnioittamisesta kysymys. Pyytäisin, arvoisa puhemies ja hyvät edustajatoverit, että yritettäisiin tässä keskustella siitä, mistä on kysymys. Minusta voi olla perustellusti eri mieltä siitä, onko viisasta aloittaa tätä koulutusta Lapissa vaiko Oulussa tai jossakin muualla. Siitä voidaan hyvinkin keskustella, mutta minua vähän oikein loukkaa, että tässä yritetään sanoa, että tällä esityksellä on lähdetty vähentämään korkeakoulujen itsehallintoa, mitä niin määrätietoisesti ja voimakkaasti on ensi vuoden budjetissa, tämän vuoden budjetissa ja edellisen vuoden budjetissa ja vähän aikaisemminkin yritetty kehittää ja lisätä.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toivon, että tämä ei loukkaa, vaan totean, että Oulu on esittänyt apulaisprofessorin virkaa budjettiin, mutta sitä ei siellä ole, koska katsottiin, että Lappi tarvitsee, ja sinne meni professorin virka. Miksi Oulu vain apulaisprofessorin virkaa? Sen takia, että me olisimme voineet hyödyntää arkkitehtuurin ja teknillisen tiedekunnan jo olemassa olevia virkoja ja sitä kokemusta, jolla me olemme vienneet tätä eteenpäin.

Mutta se on nyt tässä eri asia, en halua siihen puuttua, vaan totean sen, että tässä

puhutaan kahdesta eri tasosta taideopetuksen osalta. Oulu menee tavallaan kakkosaallossa jo teknologiassa, ja taideopetus ja muotoilu ja muu on mennyt siinä rinnalla poikkitieteellisenä joskin taiteen nimissä. Eikö olisi ollut mahdollista myös tässä harkita jaettua professuuria, jolloin olisi Rovaniemi saanut rauhassa luoda systeemiään ja Oulu viedä tätä kansainvälistä huipputasoaan eteenpäin, joka eittämättä on erittäin korkea. Jätetäänkö Oulu nyt oman onnensa nojaan, vaikka meillä olisi edellytyksiä viedä Suomea myös tässä suhteessa ulos?

Opetusministeri Taxell: Herra puhemies! Rehellisesti sanoen minä en ymmärtänyt ed. Rengon kysymystä. Ouluahan ei jätetä miltään osin oman onnensa nojaan. Eihän Oulussa ole sellaista koulutusta, mikä nyt jää oman onnensa nojaan. Oulussa on arkkitehtuurikoulutusta, ja se on aivan eri asia.

Mitä tulee poikkeuskoulutukseen, niin toistan sen, minkä sanoin varsinaisessa puheenvuorossani, kyllähän tarkoitus tässä on monipuolisesti kehittää eri korkeakouluja. Siitähän tässä on viime kädessä kysymys. Ongelmahan on se, että korkeakouluja ei voi kehittää niin voimallisesti kuin halutaan siinäkin syystä, että suomalaisia on niin vähän.

Mutta jokaisen korkeakoulun osalta luonnollisesti pitää huolehtia myös siitä, sitä haluan korostaa, että se on kansainvälisesti kilpailukykyinen. Ei pidä luoda sellaista kuvaa, että vain jotkin korkeakoulut pystyvät liikkumaan kansainvälisillä kentillä, vaan tämän periaatteen tulee koskea kaikkia korkeakouluja. Se on vaikeata, mutta siihen tulee pyrkiä.

Ed. Väänänen: Herra puhemies! Kun tässä salissa nyt iltapäivällä on kuunnellut tätä keskustelua ja väittelyä, mieleen tulee kuningatar Kristiinan aika, jolloin päätettiin perustaa Ruotsissa jo toimivan yliopiston lisäksi Suomen suurherttuakuntaan ja myös Eestin alueelle yliopisto. Jos minulla olisi aikaa, menisin Tukholman arkistoihin peräämään niitä aikoja koskevia asiakirjoja nähdäkseni, kuinka paljon silloin Upsalan yliopiston rehtori ja professorit vastustivat Turun ja Tarton yliopiston perustamista sillä perusteella, että Ruotsin omatkaan yliopistot eivät vielä olleet luvultaan riittävät eivätkä

kehittyneet riittävän korkeatasoisiksi, vau-raiksi ja laajoiksi. Joka kerta kun yliopisto-
jen ja korkeakoulujen perustamisesta tulee
puhe, jo toimivien taholta kritisoidaan uu-
sien perustamista ja määrärahojen antamista
nuoremmille.

Muistan, että kun Oulun yliopistoa ryh-
dyttiin perustamaan, silloinen opetusministe-
ri Kerttu Saalasti sai arvostelujen ryöpyn
osaksensa Helsingin yliopiston rehtorin ja
professoreiden taholta (Min. Taxell: Näin
on!) sen vuoksi, että lähdettiin sellaista
viemään Ouluun, kun vielä Helsingin yli-
opistokaan ei ollut riittävän hyvässä kun-
nossa.

Nyt olen tässä huomannut, että kun me
olemme saaneet iloita menestyvästä Oulun
yliopistosta ja sen luovasta ja kansainvälises-
tä toiminnasta, niin nyt on hieman Oulun
yliopistonkin edustajilla ongelmia siinä, että
kun annetaan tuonne Rovaniemelle päin.
Minä, jolla ei ole hevosta ei Oulun eikä
Rovaniemen tallissa, haluaisin kuitenkin
huomauttaa, että tämä istunto oikeastaan on
ilohuhla, se on Suomen kulttuurin ja aluepo-
litiikan ilohuhla sen vuoksi, että hallituksen
esityksessä ja myös sivistysvaliokunnan mie-
tinnössä esitetään nyt lisäystä Rovaniemen
korkeakouluun. Nyt kun Suomi on yhdenty-
mässä Eurooppaan ja me kaikki pelkäämme
sitä, minkälaiseksi Suomen kulttuuri tulee
muodostumaan, menettääkö se omaleimai-
suutensa kansainvälisen kulttuurin tulvassa,
meidän pitäisi olla huolestuneita siitä, mitä
tapahtuu suomalaiselle omaleimaiselle kult-
tuurille.

Erityisesti on viime aikoina oltu huolestu-
neita siitä, mitä tapahtuu Suomen kulttuuril-
le kehitysalueilla, kun otetaan huomioon,
että läänien taidetoimikuntien määrärahatkin
ovat vuosia nousseet vain inflaation verran.
Niihin ei ole pitkään aikaan kunnollisesti
panostettu. Se että nyt saadaa kuvataiteiden
ja viestinnän opetusta Rovaniemen korkea-
kouluun, merkitsee sitä, että yksi kehityslä-
ni saa mahdollisuuden parantaa omaleimai-
sen suomalaisen kulttuurin asemia. Mehän
kaikki tiedämme, että Lapin lääni ei ole
kansoittuneimpia läänejä maassa. Asukas-
määrä on suhteellisen vähäinen, mutta siellä
on kuitenkin omaleimaisuutta ja voimakas
lahjakkuusvaranto. Sillä on mahdollisuus nyt
panostaa omaan kulttuuriinsa ja rikastuttaa
täten kansallista kulttuuria. Se on ilosanoma

tässä hallituksen esityksessä ja sivistysvalio-
kunnan mietinnössä.

On myös otettava huomioon se, että meillä
on pulaa kuvataideopettajista. Me olemme
viime vuosina pystyneet kyllä investoimaan
kohtalaisesti musiikinopetukseen, mutta ku-
vataideopetus on jäänyt kouluissamme lapsi-
puolen asemaan. On hyvä, että siihen nyt
voidaan panostaa.

Täällä on aika lailla osoitettu kritiikkiä
opetusministeriötä kohtaan siitä, että se ta-
vallaan on pudottanut yhden omanan tornis-
tansa ilmoittamatta lainkaan, mille muille
maan alueille pudotetaan seuraavat omenat.
Jokainen kansanedustaja, joka haluaa täällä
toimia oman vaalipiirinsä kulttuurin ja ope-
tuksen hyväksi, tietysti tuo näkemyksiään
julki ja haluaa nimenomaan omalle alueel-
lensa kannustusta.

Sen vuoksi sivistysvaliokunnan mietinnös-
sä on pyydetty mm. sitä, että annettaisiin
eduskunnalle koulutuspoliittinen selonteko,
jotta eduskunta ei vain saisi lukea, mitä
opetusministeriössä on tarkoitus tehdä lä-
hiaikoina, vaan myös, että eduskunta voisi
keskustella, miten se suhtautuu opetusminis-
terion ehdotukseen, ja että yhteisellä keskus-
telulla voitaisiin selkeyttää sitten linjoja, joi-
den mukaan lähivuosina asioita kehitetään.
Yhdyn tähän mielipiteeseen ja toivon, että
selonteko saadaan.

Haluan korostaa nimenomaan sitä, että
myöskään kulttuuripolitiikan ja koulutuspo-
litiikan ei tule olla hallituksen soololaulua
vaan vuorolaulua, jossa eduskunnan täytyy
olla tasapuolisena tekijänä mukana. Se on
vuoropuhelua, ja tämän vuoropuhelun tulok-
sena sitten syntyvät aikansa päätökset.

Kun valiokunta nyt edellyttää koulutuspo-
liittista selontekoa, olisin kyllä ehdottamassa,
että eduskunnan tulisi myös saada kulttuu-
ripoliittinen selonteko käsiteltäväksensä tä-
hän saliin sen vuoksi, että Euroopan yhden-
tymisessä on niin voimakkaasti esillä vain
talouspolitiikka. Toinen osa yhdentymisestä,
joka merkitsee kulttuurin yhdentymistä, on
vaarassa jäädä varjoon. Me emme ole siihen
valmistautuneita, ja siihen meidän pitäisi
saada valmistautua.

Näin ollen siis edellytetään, että myös
kulttuuripoliittinen selonteko olisi ennen pit-
kää hallituksen ohjelmassa niin, että edus-
kunta sen saisi käsiteltäväksensä esimerkiksi
alkukevään viikkoina, jolloin ei kovin paljon

lainsäädäntötyötä, puhumattakaan budjetista, ole eduskunnan työlliställä.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On pakko tässä yhteydessä todeta, että ne, jotka aina puhuvat siitä, kuinka Oulun yliopisto on mallikas ja esimerkillinen ja kansainvälisestikin hieno yliopisto, kuten edustajatoverini Väänänenkin äsken totesi, eivät ajattele silloin Oulun yliopistoa kokonaisuudessaan. Oulun yliopisto on toimiva nimenomaan lääketieteen ja tekniikan puolella, mutta esimerkiksi humanistinen ja kasvatustieteellinen ala on siellä jäänyt kehittymättä.

Niinpä monet, jotka humanistisella alalla opiskelevat, joutuvat lähtemään jatko-opintoja suorittamaan muualle yksinkertaisesti siitä syystä, että Oulussa ei ole tarpeeksi aineita eikä mahdollisuutta syventäviä opintoja humanistisella puolella harjoittaa. Liki kaikilla humanistisen tieteen oppialoilla on tarvetta opettajavoimien laajentamiseen, koska sieltä puuttuvat perusresurssitkin. Haluaisin kyllä tätä aivan erityisesti tähdentää, jotta ei ajateltaisi, että Oulun yliopisto on kokonaisuudessaan jo valmis yliopisto. Meillä todella on siellä paljon kehittämistä.

Tässä yhteydessä vielä ministeri Taxellille, kun hän on jo useaan kertaan korkeakoulujen itsehallintoa halunnut korostaa, totean, että Oulun yliopisto on tähän mennessä tehnyt jo usean vuoden ajan hartiavoimin töitä saadaksensa taloustieteen opetusta ja ekonomikoulutusta. Toistaiseksi opetusministeriö on jatkuvasti yliopiston esitykset hylännyt, emmekä ole saaneet ekonomikoulutusta laajennetuksi sillä tavalla kuin Oulun yliopistossa on suunniteltu ja kuin koko pohjoinen Suomi ja sen talouselämä toivoivat.

Opetusministeri Taxell: Arvoisa puhemies! Mitä tulee Oulun yliopiston opetuksen kehittämiseen, ed. Isohookana-Asunmaa on sekä oikeassa että väärässä.

Opetusministeriö ei ole tähän asti katsonut mahdolliseksi aloittaa siellä ekonomikoulutusta. Sen sijaan opetusministeriö on kyllä ollut puoltamassa — ja siihen toimintaan on ryhdytty myös — taloustieteen opetuksen vahvistamista. En kiellä sitä — tällä hetkellä kuumeisesti harkitaan — onko mahdollista ottaa myös seuraava askel tällä tiellä. Me

tiedämme, että ekonomikoulutuksen aloittamisesta kilpailevat monet muutkin korkeakoulut. Tässä on täsmälleen sama tilanne kuin taideopetuksessa. Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu on ollut kiinnostunut ekonomikoulutuksesta, ja sekin on tiedossa, että Lapissakin ollaan tästä kiinnostuneita.

Tämähän on juuri se tilanne, että jonkun täytyy ratkaisu jossain vaiheessa tehdä. Viime kädessä eduskunta sen päätöksen tekee, mutta valmistelevasti opetusministeriö ottaa siihen kantaa, kun korkeakoulut esittävät omat kts-suunnitelmansa. Kun tässä itsehallinnosta on ollut puhetta, meillä on nyt sellainen systeemi, että joka syksy viime syksystä lähtien käymme jokaisen korkeakoulun kanssa keskusteluja koko kts-suunnitelmasta ja pohdimme yhdessä, mitä voitaisiin kehittää. Sitten vastaamme luonnollisesti myös kirjallisesti heidän kts-suunnitelmiinsa, ja se vastaus voidaan antaa ehkä vuoden vaihteessa tai vähän ensi vuoden puolella. Silloin otetaan myös kantaa ekonomikoulutukseen Oulun yliopistossa, Lappeenrannan korkeakoulussa ja muuallakin.

Minusta on erinomainen asia, että on enemmän suunnitelmia kuin voitaa toteuttaa. Jos kaikki suunnitelmat voitaisiin toteuttaa, ei olisi opiskelijoita eikä olisi resursseja. Minusta on hyvä, että korkeakouluissa on tällä hetkellä vireä, kehittämisystävällinen henki. Eräs syy on kyllä se, että on saatu lisää rahaa ja huomattavasti lisää päättäntävaltaa. Olkaamme ainakin tästä yksimielisiä.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mitä puhuin Oulun yliopistosta, ei suinkaan ollut tarkoitettu käsiteltäväksi siten, että Oulu olisi jo valmis ja että sinne ei pitäisi enää investoida. Olen mielelläni mukana kehittämässä omalta osaltani Oulun yliopistoa, mutta halusin puheenvuorollani todeta, että me emme sillä saa lyödä muita korkeakouluja, kuten nyt Lapin alkaa vaa korkeakoulua. Sen vuoksi otin esimerkiksi sen, miten Kristiina-kuningattaren aikana viisaasti kyllä investoitiin Tarttoon ja Turkuun, vaikka tiedän, että Upsalan yliopisto oli vaatimassa, että näin ei pitäisi tehdä.

Ed. Lahti-Nuuttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä keskustelussa

hämmentää nyt varsin runsaasti se seikka, että keskustelua käydään Rovaniemi — Oulu-akselilla, mihin virikkeitä ei nyt niin kovin paljon tämä sivistysvaliokunnan hyvä mietintö anna. Siksi on syytä korostaa mietinnöstä juuri sitä osuutta, jossa painotetaan toisaalta pienten korkeakoulujen kehittämistä ja toisaalta sitten taideaineiden korkeakouluopetuksen laajentamista ja laajentamista koskevan suunnitelman aikaansaamista.

En itse aio millään tavalla nostaa esille kaikkia niitä puutteita ja laajentumistarpeita, mitä esimerkiksi Tampereella olevilla korkeakouluilla on, mutta ehkä keskustelu saisi hieman enemmän valtakunnallista sävyä, jos sen tekisin.

Erityisesti tahdon sanoa opetusministeri Taxellille kiitoksen siitä, jos oikein ymmärsin, että hän arvosti valiokunnan mietintöä ja oli valmis selonteon antamiseen. Mielestäni eduskunnan pitäisi myös antaa myönteinen vastaus ministeri Taxellille juuri tästä kokeilulaista, mitä hän esitti. Me näemme nyt visioita ja on kokeilujen tarvetta. Tämä oli mielestäni hyvä käden ojennus eduskunnalle. Ilmeisesti on hyvä niin, että käydään ensin selontekokeskustelu ja sitten käsitellään kokeilulakia, kehitetään korkeakouluja ja korkeakouluopetusta ja tutkimusta koko maassa eikä vain Oulussa ja Rovaniemellä.

Ed. Siuruainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On erittäin hyvä, että käydään varsin laajaa korkeakoulupoliittista keskustelua myös eduskunnan iltaistunnossa. Suomihan on väestöltään hyvin pieni maa, maakunnat ovat suuria, ja niissä väestöä on hyvin vähän. On erinomainen asia, että meillä korkeakoululaitos on hajautettu maan eri puolille. Tällä hetkellä jos koskaan kehittäminen edellyttää juuri tämän tyyppistä korkeakoulujen rakennetta. On hyvä, että nyt harkitaan sitä kokonaisuutta, millä tavalla tästä eteenpäin pitäisi kehitystä viedä kohti tulevaisuutta.

Kuitenkin on lähdettävä siitä, että korkeakoulujen kehittäminen ei voi perustua minikäänlaiseen poliittisen tasajaon periaatteen, vaan entistä enemmän joudutaan katsomaan maakuntien luonnetta, korkeakoulujen nykyistä rakennetta ja niitä puutteita, mitä kullakin maakunnalla ja kullakin korkeakoululla on. Maakuntiin tarvitaan innovaatioita ja kehittämistä. Nimenomaan euro-

kehitys edellyttää juuri, että korkeakouluja osataan viedä oikeaan suuntaan. Tässä suhteessa on kyllä varsin hämmästyttävää, jos ekonomikoulutuksen osalla mietitään jotakin muuta aluetta tällä hetkellä voimakkaasti kuin Oulua. Meillä talouselämän kehitys on nimenomaan tästä kiinni. Pari kolme vuotta sitten tehty tutkimus osoittaa, että ekonominen tarve on noin 50 vuosittain Oulun talousalueella.

Edelleen, mitä tulee taideteolliseen koulutukseen, niin kyllä Oulun yliopiston kokonaisuus ja siellä oleva tuotantoelämä edellyttäisivät nimenomaan tämän puolen laajentamista ja myös kuvaamataidon sisälläpitoa tässä suhteessa.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Taxell viittasi Oulun yliopiston ekonomikoulutukseen/liiketaloustieteen opetuksen vahvistamiseen, mutta ihmettelen sitä, että hän edelleen esitti, että tässä on vain joko — tai-vaihtoehtoja. Toivon, että ed. Väänänen "omena tipahtaa tornista" olisi nyt tässä ratkaisussa niin, että talouselämää kuultaisiin. Tässä varmasti olisi viisainta tipauttaa muutamia omenia eikä vain yksi omena joko — tai-periaatteella.

Viitaten ministerin puolustukseen, että korkeakoulujen autonomia on vahvistunut viime aikoina, minäkin alan tämän keskustelun jälkeen uskoa sitä. Oulun yliopisto on esittänyt vuodelle 1991 taloustieteen professoria, ja ehkä se sieltä tulee.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! En viivytä eduskuntaa kovin pitkään, olisin kyllä paikaltani voinut tämän hoitaa, mutta vilkkuva valo jostakin syystä hermostuttaa minua. Hermoissa on jotakin vikaa — varmasti tullut täällä eduskunnassa.

Puhun pienen hallituspuolueen ryhmäpuheenjohtajana tämän asian tiimoilta muuttaman sanan. Asiaahan käsiteltiin myös ryhmien puheenjohtajien kokouksessa useita kertoja aina sen mukaisesti, kuinka tilanne valiokunnassa kehittyi, ja kehittyihän se eri suuntiin kaiken aikaa.

SMP:n eduskuntaryhmään ei kovin mielellään ole koskaan asettunut kannattamaan ns. pelisääntöjä tässä talossa, päinvastoin rimpuillut hyvin useasti niitä vastaan (Ed. Pystynen: Tänään viimeksi!) — tänään viimeksi, kyllä — eikä varmasti tulevaisuudessa-

kaan ole kovin niiden kannalla. Tosin on myönnettävä, että pelisäännöt ovat tietysti välttämättömiä hallituspuolueiden keskuudessa, muutenhan ei voitaisi olla etukäteen mistään asiasta kohtuullisessakaan määrin varmoja.

Tässä asiassa kuitenkin nämä pelisäännöt minun mielestäni johtivat asian positiiviseen tulokseen sikäli, että asiassa etäännyttiin ajan mukana tarkoituksenmukaisuuden perustasta liian kauas hengen jättiläisten kamppailuun, jolle tietysti oli perusteita sillekin. Tuntuu siltä, että tietyt kansanedustajat ja varmasti suuri osa eduskuntaakin olisi kaivannut jo tässä vaiheessa laajempaa koulutuspoliittista keskustelua. Mielestäni tässä asiassa se tuli vain selvästi esille. Tässä tilanteessa sitten piskuinen pohjoinen Rovaniemi joutui näiden hengen jättiläisten temmelyskentäksi.

Perusteena oli se, että ministeri Taxellin ja opetusministeriön antama esitys oli huonosti valmisteltu. Niin saattaa ollakin, mutta riippuu vähän siitä, miten pitkälle asiaa tarkastellaan. Jos odotettiin jotain koulutuspoliittista laajaa selontekoa sen yhteydessä, niin ei kai siihen ollut tämän esityksen osalta tarvetta. Kysymys oli vain esityksestä, joka oli sinänsä perusteltu, eli tämän opetuksen saaminen Rovaniemelle.

Kun Rovaniemi oli jäämässä jalkoihin tässä asiassa, edustin koko ajan sitä kantaa, että tuin ministeri Taxellin esitystä, jos nyt näin voidaan asiassa sanoa, tosin korostaen useita kertoja sitä, että kysymys ei ole enää hallituksen esityksen tukemisesta eikä ministeri Taxellin esityksen tukemisesta, vaan tarkoituksenmukaisuusperusteista ja aluepoliittisista perusteista. Niin kuin sanottu, Rovaniemi oli jäämässä yksin, ja se olisi ollut järjen vastaista, eli tässä tapauksessa pelin sääntöjä on käytetty oikeaan, positiiviseen tarkoitukseen eli viemään perusteltu esitys läpi siinä muodossa, että tuo paikkakunta tämän koulutuksen saa. Toisaalta sitten tietysti eduskunnassa on hyvä ottaa opiksi tämäkin asia.

Kun puhutaan selonteosta, joka oli tietysti eräs tähän liittyvän sopimuksen osa, jos näin voidaan sanoa, niin on tietysti hyväksi, että tämä Rovaniemi-liike synnyttää koulutuspoliittisen selonteon. Toivottavasti kaikki ovat sitten siihen tyytyväisiä.

Minä olen ainakin tyytyväinen siihen, jos

Rovaniemi tämän saa, Rovaniemellehän se kuuluu.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Halusin todella välttämättä puhua mahdollisimman lopulla tätä keskustelua sen takia, että kun luin valiokunnan mietinnön, sen kriittisen sävyn ja siinä olevat lukuisat viestit, joiden eräänä kohteena on myöskin nykyinen opetusministeri, niin halusin sen lisäksi vielä kuulla kaiken sen mahdollisen argumentoinnin, mikä arvoisilla kansanedustajatovereilla tähän asiaan on.

On tietysti aivan selvä asia, että myönteistä tässä keskustelussa on se, että jokainen puheenvuoroja käyttänyt on ollut sitä mieltä, että Lapin korkeakoulua pitää kehittää. Se on ihan selvä asia, ja siinä suhteessa olen täsmälleen samaa mieltä.

Toinen asia on sitten se, millä keinolla. Mikä on se oikea tie, mitä pitäisi kulkea? Tässä yhteydessä aina jokainen kunnon retoriikan taitaja osaa vetäistä sen asian, niin kuin ed. Väänänen lähti jo muutaman sadan vuoden takaa kuningatar Kristiinan ajoista saakka: on ollut aina vaikeuksia kehittää yliopistoja ja korkeakoululaitosta. Aina! Aina uudet hankkeet saavat vastustusta osakseen jne. Ei tässä ole mitään uutta, näin tulee olemaan jatkossakin, se on aivan selvä asia.

Mutta jos nyt kuitenkin ottaa tästä keskustelusta villakoiran ytimet esiin, täytyy sanoa, että seuraavat johtopäätökset ovat eittämättömiä. Ensinnäkään ei ole mitään merkitystä pitkäaikaisella suunnitelmallisuudella kehitellä ajatusta eteenpäin, valmistautua johonkin prosessin vaiheeseen. Sillä ei ole mitään merkitystä. Ei ole mitään merkitystä sillä, että on luotu tilanne, jossa on toiminnallista edullisuutta. Ei pienintäkään merkitystä ole sillä toiminnallisella edullisuudella, ei pienintäkään merkitystä tässä opporikkaassa maassa sillä, että luomalla toiminnallisen edullisuuden pohja voidaan taloudellisesti edullisimmalla tavalla toteuttaa jotakin korkeakoulutoimintaa. Sillä ei ole merkitystä. Mehän olemme opporikkaita. Tässä yhteenvedo on se, että argumentoinnilla sinänsä ei ole mitään merkitystä. On merkitystä jollakin aivan muulla asialla.

Täällä varsin monet edustajat ovat kiinnittäneet huomiota uuteen poliittiseen kulttuuriin. Korkeakoulumaailmassa kohta 30 vuot-

ta ammatissa toimineena ja korkeakouluneuvostossa 1960- ja 1970-lukujen taitteessa toimineena ja myös sen kehittämisjaoston puheenjohtajana toimineena aikana, jolloin suunnitelmallisuuteen pantiin aivan erityinen paino, meidän tehtäväksemme poliittinen päättäjä antoi kehittää suunnittelujärjestelmää niin, että voitaisiin rakentavasti näitä asioita hoitaa. (Min. Taxell: Siitä on luovuttu!) — Minä tulenkin, arvoisa ministeri siihen, kuinka siinä todella on tapahtunut kulttuurimuutos. — On tapahtunut todella merkittävä kulttuurimuutos suunnitelmallisuudesta anarkiaan. Näinhän voi olla. Tämähän on valinta kahden vaihtoehdon välillä.

Nyt vain on niin, että se yliopistokulttuuri, jossa elämme, ei vielä ole kaikilta osiltaan sopeutunut tilanteeseen. Nimittäin henkilökohtainen johtopäätökseni, arvoisa ministeri, on se, että nyt pitää yliopistojen rehtorit valita aivan uusilla perusteilla. Ehdottomasti silloin, kun ollaan anarkiassa, pitää rehtorilta edellyttää aivan muita valmiuksia kuin tähän saakka. Se tarkoittaa sitä, että pitää olla kyky politikointiin, pitää olla riittävän aggressiivinen ja härski myös niin, että kun naapurikorkeakoulussa jokin homma on tehty, menee ottamaan paperit sieltä lakkariinsa ja kiikuttaa ne opetusministeriöön jnp. Näinhän tässäkin tapauksessa on tapahtunut. Lapin korkeakoulun rehtori otti Oulun yliopiston suunnitelmat ja kiikutti ne eteenpäin. Sitä kutsui arvoisa ministeri äsken täällä juuri siksi, että Lapin korkeakoulu on tehnyt ehdotuksen. Tottahan se on. Oulun yliopisto oli vain tehnyt niitä hyvin lukuisia sitä ennen. Mutta näinhän voi olla.

Edelleen ehdottoman välttämätöntä anarkiassa menestymiseen on se, että on oikeat poliittiset kanavat käytettävissä. Se on ihan selvä asia. Jotta olisi menestykseäs, ne on luotava, ja tällä tavalla aimo tavalla myös politisoidaan yliopistotoimintaa. Valitaan poliittisesti, esiintymisteknisesti etevät henkilöt rehtoreiksi. He ovat hyvin toisenlaisia tyyppisiä kuin nykyiset rehtorit.

Vielä yksi johtopäätös, joka on saanut vahvistusta menneiden viikkojen aikana. Sattuinkin matkustamaan edellisen opetusministerin kanssa yhtä matkaa ilmalaiava-asemalle taksissa, ja hän sanoi, että oli mukava olla opetusministeri, kun oli absoluuttinen valta tehdä yliopisto- ja korkeakoululaitoksellakin

mitä lystäsi. Olen tullut äärimmäisen vakuuttuneeksi siitä, että tämä sama ilo varmasti on nykyisellä arvoisalla opetusministerillä. Suve-reeni valta ulottuu kaikkeen siihen, mikä meillä yliopistolaitosta koskee, ja kun se tapahtuu parlamentaarisesti, eihän siihen ole nokan koputtamista. Se vain merkitsee sitä, että täytyy tehdä uudet johtopäätökset tästä kaikesta. Se on tässä oleellista.

Arvoisa puhemies! Sitten täällä on puhuttu siitä, että tarvittaisiin selonteko. Myös valio-kunta sitä ehdottaa. Minä olen ihan samaa mieltä. Tämä on hyvä ehdotus. Mutta se todella olkoon sitten superanarkistinen selonteko, visioita visioitten päällä, kun suunnitelmallisuuden kausi on nyt kerta kaikkiaan unohdettu ja ohitettu, visioita visioitten päällä, niin että täällä hengen liekki leimah-taa ja täällä katsotaan, mihin henkinen ulottuvuus ulottaa säkenensä.

Täällä puhuttiin kokeilulaista. Minä arvoisalle ministerille annan tehtävän miettiä kokeilulakia. Jotta me jollakin tavalla tiedollisesti ja taidollisesti pärjäisimme, esittäkää sellaista kokeilulakia, että yhdessä korkeakoulussa siirrytään vanhaan tutkintojärjestelmään välitutkintoihin ja sanotaan: Te yliopisto, te korkeakoulu, luokaa sivistysyliopisto, sivistyskorkeakoulu humboldtilaisessa hengessä. Se sopii tähän aikaan, suureen maailman aukeamiseen, globaaliin ulottuvuuteen. Älkää sortuko nippelihommiin.

Opetusministeri Taxell: Arvoisa puhemies! Ehkä Oulun läänin äänestäjät tekivät viisaasti, kun valitsivat professori Pulliaisen vuonna 1987 eduskuntaan. Minusta jäi vähän epäselväksi, mitä ed. Pulliainen oikein haluaa. Mutta jos hän haluaa, että tehtäisiin valinta äärimmäisen keskitetyn suunnittelun ja toisaalta enemmän anarkistisen korkeakoulupolitiikan välillä, olen anarkistisen korkeakoulupolitiikan kannattaja. Minä luotan korkeakouluihin. Minä luotan korkeakoulujen itsenäiseen päätöksentekoon. Sen vuoksi olen ollut voimakkaasti ajamassa sellaista korkeakoulupoliittista linjaa, että päätäntä-valta siirretään niille. En tiedä, oliko ed. Pulliainen täällä kuuntelemassa ensimmäistä puheenvuoroani, jossa selitin, mitä on tapahtunut. Sitä en nyt toista.

Minä tulin oikein pönttöön siitä syystä, että ed. Pulliainen esitti hämmästyttävän väitteen väittäessään, että sen päätöksen takana, jonka

hallitus on tehnyt antaessaan esityksensä, olisi jotakin epäasiallista politisointia minun taholtani. Jos ed. Pulliainen tällaisen väitteen esittää, oikeusvaltiossa pitää näyttää toteen, että näin myös on. Mikä olisi ollut se poliittinen hyöty, joka edustamalleni poliittiselle liikkeelle tulisi siitä, että Lapin korkeakouluun sijoitetaan taidealan opetusta — haluaisin tämän tietää — tai minulle henkilökohtaisesti? Asioista voidaan olla eri mieltä, professori, kansanedustaja Pulliainen ja minä. Mutta toivoisin, että osoittaisimme sen verran kunnioitusta toistemme vakaumusta kohtaan, ettemme lähtisi arvostelemaan toisia epäasiallisista motiiveista.

Minä en ole keskitetyn suunnittelun kannalla. Minä olen sillä kannalla korkeakoulupolitiikassa, että korkeakouluille pitää antaa itsenäistä päätäntävaltaa. Eduskunta budjetin kautta lyö kiinni pelkästään yleiset raamit. Rahan jako korkeakouluille, joka aina on tapahtunut valtion tulo- ja menoarvion kautta, on tapahtunut aikaisemmin niin, että on tullut summa, jota ei ole perusteltu. Nyt ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksessä, joka on eduskunnan käsiteltävänä, tehdään selkoa niistä periaatteista, joita on noudatettu, kun korkeakouluille on määrärahoja myönnetty. Korkeakoulujen edustajille ja rehtoreille on sen lisäksi yksityiskohtaisemmin selostettu, mitä periaatteita on noudatettu, missä määrin otetaan huomioon tapahtunut kehitys ja missä määrin tulevia suunnitelmia.

Minusta tämä on varsin hyvä tapa, mutta se on varmaa — siitä olemme ehkä ed. Pulliaisen kanssa samaa mieltä — että mitään absoluuttista totuutta ei ole olemassaakaan siitä, miten määrärahojen voidaan jakaa. Sen vuoksi minun filosofiani — kutsutakoon sitä sitten anarkistiseksi — on se, että jakoavainta tuleekin vaihtaa vuosittain vähän niin, että oikeudenmukaisuus parhaalla mahdollisella tavalla toteutuu, koska kaikki korkeakoulut ja yliopistot ovat erilaisia, niillä on erilaisia tarpeita ja niitä on hyvin vaikeata verrata keskenään. Mutta jakoavaimistakin me käymme korkeakoulujen kanssa etukäteen keskustelua, korkeakoulujen rehtoreiden kanssa, hallintojohtajienkin kanssa. He saavat esittää näkökohtia, ja niitä yritetään sovittaa yhteen niin, että löytyy ratkaisu, jota kaikki eivät varmasti hyväksy mutta joka kuitenkin on siedettävä.

Olkoon tämä sitten sitä anarkistista korkeakoulupolitiikkaa, josta ed. Pulliainen kysyi. Mitä sillä on tekemistä rehtorin valinnan kanssa, sitä minä en ymmärrä. Siihen, millä perusteella rehtori pitää valita, minä en ota alkuunkaan kantaa, koska sen ajattelun mukaan, jota yritän edustaa, on korkeakoulujen asia pohtia, millä perusteella rehtoreita valitaan. Käsitykseni mukaan Suomen korkeakouluissa on hyvät rehtorit. En ole vielä tavannut yhtään sellaista, joka olisi yrittänyt minuun vaikuttaa poliittisin keinoin. Sen sijaan olen tavannut useita sellaisia rehtoreita, jotka ovat yrittäneet motivoida ja perustella omia esityksiään hyvin ja ovat onnistuneet. Kaikkia esityksiä ei siitä huolimatta ole voitu toteuttaa, koska — kuten jo totesin — suunnitelmia on aina ja tulee aina olemaan enemmän kuin voidaan viedä läpi.

Loppujen lopuksi en usko, että olemme ed. Pulliaisen kanssa kovin paljon eri mieltä, mutta siitä vihreästä nuoruudesta, jonka ed. Pulliainen muistaa, minkälaista se oli joskus aikaisemmin korkeakouluneuvostossa, jossa tehtiin keskitetysti päätöksiä, on luovuttu. Nyt ei ole sellaista, mutta sellaista tilannetahan ei ole missään nimessä, että opetusministeri edustaisi mitään absoluuttista valtaa, nimenomaan siitä syystä, että valtaa siirretään niin paljon kuin suinkin mahdollista korkeakouluille itselleen.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ministeri erään kohdan kuunteli hiukan huonosti. Kun ilmoitin, että on tapahtunut siepparipolitiikkaa, minä lausuin, että sitä on harrastanut Lapin korkeakoulun rehtori eikä ministeri Taxell, eli tästä ongelmasta päästään tällä toteamisella.

Siinä mikä koskee näitä kahta valintaa, minulle henkilökohtaisesti sopii erinomaisen hyvin tämä uusi ajattelu, mitä arvoisa ministeri edustaa. Se sopii, mutta siinä tavoitteena pitää olla todella sivistysyliopisto, tavoitteet korkeimmalla mahdollisella tasolla, ja siihen pitää antaa myös edellytykset. Siinä sen juju on.

Minkä takia minä puhun rehtoreiden valmiudesta: sen takia, että siihen anarkistiseen kulttuuriinhan projisoidaan odotukset jokaiselta rehtorilta. Sopii todeta myös tuolta pöntöstä, että ne pitää projisoida kulloiseenkin kulttuuriin. Aikaisemmin riitti erinomainen

nen, hyvin voimakas kirjallinen argumentointi, tieteelliset faktat jne.

Ja viimeiseksi ja siinä olemme samaa mieltä: Ehdotonta totuutta ei ole. Tässä maailmassa totuus muuttuu joka ikinen sekunti.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron sen takia, kun aikamani en saanut vastauspuheenvuoroa. Ministeri Taxell halusi ymmärtää minua tänään toisenkin kerran väärin, kun hän väitti minua ymmärtämättömäksi Lapin korkeakoulua kohtaan ja uskalsi väittää, että aliarvioin Lapin korkeakoulun antamaa opetusta. Ministeri Taxell, tätä en tahdo millään tehdä, koska siihen minulla ei ole pienintäkään kompetenssia.

Sen sijaan ongelma missä tahansa korkeakoulussa on, jos ylimpiä virkoja ei kyetä pysyvästi täyttämään. Se kai täytyy ministerinkin myöntää. Voi olettaa, että jos viranhaltijat vaihtuvat jatkuvasti, siitä opetus saattaa kärsiä. Otin tämän kysymyksen sen vuoksi esille, että se on mielestäni tällä hetkellä Lapin korkeakoulun ongelma, jota ei voida välttää. Se täytyy tunnustaa ja pyrkiä poistamaan. Siihen saattaisi löytyä keinojakin. Niitä ennenvanhaan oli. Tiedämme, että monet yliopistokaupungit antoivat esimerkiksi asuntoja professoreille ja apulaisprofessoreille, jotta he jäisivät paikkakunnalle. Tällä tavalla esimerkiksi Oulun kaupungilla on tänä päivänäkin aika iso taloudellinen velvoite, koska se on edullisen asunnon luvannut ikuisiksi ajoiksi muutamille professoreille.

Mitä tulee puheenvuorossani esittämiini lukuihin pysyvistä viroista, haluaisin pöytäkirjaan mainittavan, että tiedot, jotka puheenvuorossani esitin, pohjautuvat tänään Lapin korkeakoulun rehtorin Esko Riepulain minulle puhelimesta antamiin tietoihin, joiden hän vakuutti olevan ajan tasalla ja oikeita.

Ed. Pystynen: Herra puhemies! Haluan omalta osaltani tavallaan loppuyhteenvedossa vain korostaa sitä, että valiokunta ei siis ole toivonut mitään muuta kuin saada hallitukselta vastaisuudessa sellaisia esityksiä, jotka vakuuttavat perusteluillaan esityksen oikeutuksen. Lisäksi totean, että valiokunnan mietinnössä ei siis eikä valiokunnan tarkoi-

tuksena ole ollut asettaa Rovaniemeä ja Oulua tai muitakaan paikkakuntia keskenään paremmuusjärjestykseen, vaan valiokunta on nimenomaan toivonut, että se olisi selvitetty perusteellisemmin, uskottavasti.

Mielestäni tämä keskustelu on jo toteuttanut erään erittäin tärkeän osan valiokunnan tarkoituksesta, ja kiitän ministeri Taxellia siitä, että hän on ollut paikalla ja asiallisesti vastannut kysymyksiin. Olen varma, että tämä koituu hyödyksi monella tavalla eduskunnan ja hallituksen ja myös eduskunnan ja ministeri Taxellin ja sivistysvaliokunnan työskentelyn kannalta. Vielä toivon, että tuo vallankäyttöseikka eduskunnan hyväksi kehittyy sillä tavalla kuin puheenvuorossani toivoin.

Opetusministeri Taxell: Arvoisa puhemies! Minäkin puolestani haluan kiittää edustajatovereita varsin vilkkaasta ja mielenkiintoisesta, piristävästikin keskustelusta. Ehkä sallitaan minun todeta, että en oikein usko antaneeni sellaista kuvaa, että haluaisin keskustelua estää. Minua tämä kyllä piristää, ja olen valmis sitä jatkamaan. Tosin en usko, että seuraavissa käsittelyissä minulla ainaakaan tulee olemaan kovin paljon uusia argumentteja, mutta ehkä pitää niitä yrittää etsiä.

Ehkä jonkin verran sanoisin yhteen substanssiasiaan. Ed. Tiuri, joka nyt on lähtenyt, kysyi, mihin korkeakoulujen kehittäminen perustuu. On syytä todeta, että se perustuu korkeakoulujen kehittämislakiin, joka säädettiin tässä talossa, tässä salissa syksyllä 1986 ja valtioneuvoston periaatepäätöksen, joka tehtiin samana syksynä. Tämä laki ja päätös antavat puitteet myös taloudelliselle kehitykselle korkeakouluissa.

Kuten sanottua, jos eduskunta niin edellyttää, hallitukselta tulee selvonteko, sen olen todennut, mutta toivon, että sivistysvaliokunta ainakin voisi pohtia aikataulua. Jos aika on hyvin lyhyt, saattaa tulla vähemmän mielenkiintoinen selvonteko. Tämä keskustelu kuitenkin antaa osviittaa jo siitä, että edustamani linja, että esityksenkin perusteella voidaan käydä hyvin laaja ja perusteellinen vilkastakin keskustelu, oli oikea.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

3) Ehdotus laiksi vuodelta 1990 suoritettavasta korotuksesta vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksuun ja työnantajan sairausvakuutusmaksuun

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 236

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 43

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 43.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Herra puhemies! Vasta jokin aika sitten eduskunta päätti vuodelta 1990 perittävistä vakuutetun kansaneläkemaksusta ja työnantajan sairausvakuutusmaksusta. Nyt eduskunnan käsiteltävänä on samoja maksuja koskeva hallituksen uusi esitys, missä ehdotetaan vakuutetulta perittävään kansaneläkevakuutusmaksuun pennin suuruisia korotusta veroäyriältä marraskuussa käsiteltyyn lakiin verrattuna. Korotus ehdotetaan tulevan voimaan vuoden 1990 alusta lukien. Samoin työnantajan sairausvakuutusmaksua ehdotetaan nyt käsitellyssä olevalla lakiehdotuksella korotettavaksi yhdellä prosenttiyksiköllä maaliskuun 1990 alusta lukien.

Hallitus on sitonut korotukset sisältävän lakiehdotuksen tulopoliittisen kokonaisratkaisun toteuttamiseen ns. keppilakina. Hallitus uhkaa toteuttaa korotukset, ellei laajaa tulopoliittista kokonaisratkaisua synny. Hallituksen menettelytapa on outo. Se merkitsee, että eduskunta joutuu käsittelemään lakiehdotukset etukäteen, kaiken varalta. Sopii kysyä, ollaanko nyt avaamassa tietä näiltäkin osin uudelle poliittiselle kulttuurille, jonka mukaisesti hallitus hyväksyyttää eduskunnalla useampia vaihtoehtoisia lakeja ja päättää myöhemmin, mikä niistä valitaan käyttöön otettavaksi ja sovellettavaksi. Voi-ko eduskunta tähän suostua?

Entä mikä tämän keppilain merkitys on tulopoliittisesta kokonaisratkaisusta neuvoteltaessa? On luonnollista, että hallituksen keppilaki koetaan ankarana uhkana. Mutta onko hallituksen mittava kiristämispaketti sittenkin vain osa näytelmää, jolla hallitus siloittelee kokonaisratkaisun uskottavuutta

ja nostaa omaa profiiliaan niiden vaikeuksien keskellä, joihin kansantaloutemme on joutunut hallituksen epäonnistuneen talous- ja veropolitiikan vuoksi?

Talouspolitiikan ongelmathan ovat jo pitkään olleet tiedossa. Ne on tiedetty loppukesällä, kun ensi vuoden budjettiesitystä laadittiin. Onkin todettava, että nykyisen hallituksen aikana taloutemme on luisunut niin inflaation, vaihtotaseen vajeen kuin suomalaisen tuotannon kilpailukyvyyn osalta huonoon suuntaan. Samaan aikaan kotitalouksien säästäminen on painunut miinukselle ja Euroopan ennätyskoron rasitus painaa raskaana niin asuntovelkaisia, pienyrittäjiä kuin viljelijöitäkin.

Arvoisa puhemies! Sosiaalivaliokunta edellytti jo vuoden 1988 sosiaaliturvamaksun lainsäädäntöä koskevassa mietinnössään, että hallitus antaa pikaisesti esityksen, jolla työvoimavaltaiten yritysten asemaa parannetaan uudistamalla nykyisin palkkaperusteisina kerättävien sosiaaliturvamaksujen järjestelmää. Viime vuonna eduskunnan vastauksessa uudistettiin sama vaatimus, joka kuuluu myös hallitusohjelmaan. Tästä huolimatta hallitus ei ole ryhtynyt eduskunnan edellyttämiin toimenpiteisiin. Vaatimus on uudistettu myös jokin aika sitten käsiteltäessä hallituksen esitystä n:o 154.

Työnantajan sairausvakuutusmaksun korotus kohdistuu raskaimmin työvaltaisiin pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Juuri nämä yritykset ovat kuitenkin sopeutumisensa ja joustavuutensa ansiosta vahvuutemme myös yhdentymiskehitystä ajatellen. Eikö juuri näitä yrityksiä tulisi kaiken tavoin tukea ja vahvistaa tulevaan kilpailutilanteeseen valmistautuessamme? Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan menestymiseen liittyy myös hyvin vahva aluepoliittinen näkökulma. Näiden yritysten menestyminen on oleellisen tärkeää myös työllisyyden kannalta. On muistettava, että vaikka työllisyys on nyt kokonaisuutena hyvä, niin edelleenkin on suuria alueellisia eroja.

Arvoisa puhemies! Hallituksen keppilaki kiristää toteutuessaan ankarasti myös kuntien taloutta tilanteessa, jossa 86 kuntaa on jo joutunut korottamaan veroäyriään ensi vuodelle. Viime vuonna korotuksia oli samoin tälle vuodelle varsin paljon. Vuoden loppupuolella kuntien verotulojen kasvu on myös taittumassa siitä, mitä alkuvuoden ke-

hityksen perusteella ennakoitiin. Kuntien sairausvakuutusmaksun nostaminen yhdellä prosenttiyksiköllä ensi vuoden maaliskuun alussa toisi kunnille lisärasitusta noin 200 miljoonaa markkaa. On kohtuutonta, että kuntien taloutta jatkuvasti näin kiristetään ja kuntatyönantajan sosiaaliturvamaksut pidetään edelleen muita työnantajia korkeammalla tasolla. Tämä vaarantaa vakavasti kuntien mahdollisuuksia huolehtia kuntalaisien peruspalveluista.

Tulopoliittiseen ratkaisuesitykseen sisältyy myös veropoliittisena porkkanana ehdotus kunnallisverosta tehtävästä vähennyksestä, joka merkitsee edelleen lisäpainetta kunnallisveron korottamiseen. Arvioiden mukaan vähennyksen vaikutus kuntien talouteen on jopa 750 miljoonaa markkaa. Onko siis hallituksen linja monin tavoin epäonnistuneessa verouudistuksessaan se, että kunnat saatetaan vaikeuksiin ja pakotetaan korottamaan veroäyrin hintaa?

Herra puhemies! Hallituksen ehdottama keppilinja on kohtuuton ja hallitusohjelman vastainen. Se on ajattelematon tilanteessa, jossa pienen ja keski-suuren yritystoiminnan kustannukset ovat rajusti nousseet ja esimerkiksi korkokustannuksen nousu on ollut jopa 50 prosenttia. Taloudelliset tutkimuslaitokset eivät lupaa koron laskua myöskään lähivuosina, joten jo korkokeppi uhkaa ajaa konkurssiin suuren joukon pieniä ja keski-suuria yrityksiä. Uusia pakotteita ei tarvita, vaan pikemminkin on toteutettava tuntuvia helpotuksia juuri näille vaikeuksissa oleville yrityksille. Uusia korotuksia eivät tarvitse myöskään kunnat tai seurakunnat, joiden sairausvakuutusmaksu tulisi alentaa samalle tasolle kuntien sairausvakuutusmaksun kanssa. Myöskään vakuutetun kansaneläkevaakuutusmaksua ei tule korottaa.

Herra puhemies! Tulemme lakiehdotuksen kolmannessa käsittelyssä ehdottamaan, että mietintöön sisältyvä lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. Skinnari: Herra puhemies! Tämän oli tänään sosiaalivaliokunnan käsittelyssä. Tällä viikolla olemme normaalisti kuulleet asiaan liittyviä eri tahoja ja erityisesti työmarkkinajärjestöjä ja Suomen Yrittäjiin Keskusliittoa. Kukaanhan näistä asiantuntijoista ei tähän esitykseen ole ollut kovin ihastunut, mutta ovat nähneet tämän osana talouspoliittista kokonaisuutta, tä-

mänhetkistä tilannetta. Tästä lähtökohdasta myös sosiaalivaliokunta lyhyessä mietinnössään on lähtenyt. Olemme todenneet sen, että nämä ehdotukset nykyisessä talouspoliittisessa tilanteessa ovat tarpeellisia ja tarkoituksenmukaisia.

Mitä ed. Väistön puheenvuoroon tulee, tämän esityksen hyväksyminen ei tarkoita sitä, ettei edelleen ole täysin aiheellista selvittää sosiaaliturvamaksujen nykyinen järjestelmä ja myös se, miten kuntien ja seurakuntien korkeammasta sosiaaliturvamaksusta päästäisiin mahdollisimman nopeasti eroon.

Kaiken kaikkiaan on tietysti vähintäänkin toivottavaa, että tätä lakia ei käytännössä tarvittaisi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

4) Ehdotukset laeiksi ennakoperintälain 10 §:n väliaikaisesta muuttamisesta sekä työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 5 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 228
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 86

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 86.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

5) Ehdotus laiksi työturvallisuuslain 1 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 220
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 41

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 41.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

6) Ehdotus laiksi kirjanpitolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 190
Lakivaliokunnan mietintö n:o 15

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

—————
Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

sivistysvaliokuntaan

7) Hallituksen esitys n:o 233 laiksi urheilupistojen valtionavusta annetun lain 2 a §:n muuttamisesta

valtiovarainvaliokuntaan

8) Hallituksen kertomus valtiovarain hoidosta ja tilasta vuonna 1988 (K n:o 14)

—————
Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

9) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 89 (HE n:o 235)

10) Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 15 (HE n:o 181 ja LA n:o 105)

—————
Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi maanantaina kello 12.

—————
Täysistunto lopetetaan kello 18.11.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

